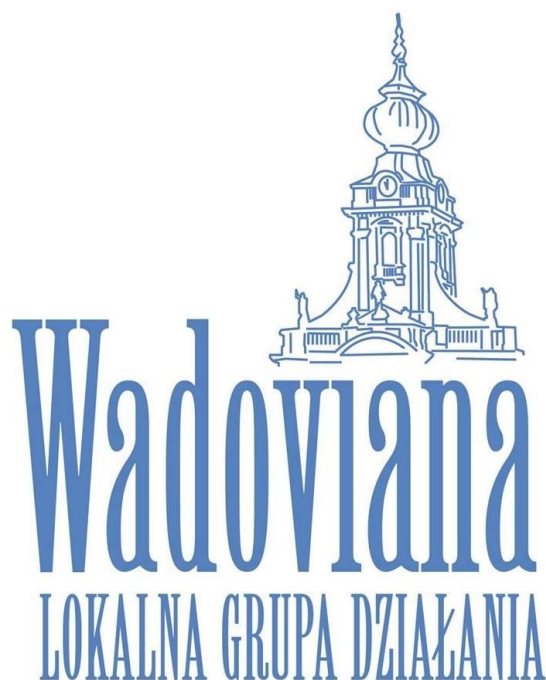

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Kraków 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. Cele ogólne i szczegółowe zostały sformułowane na podstawie wniosków z konsultacji społecznych, analizy SWOT, badań własnych, ewaluacyjnych oraz diagnozy obszaru. Punktem odniesienia była ocena jakości życia mieszkańców, poziomu przedsiębiorczości, rozwoju sfery gospodarczej i działalności organizacji pozarządowych. Pierwszym celem ogólnym strategii określono wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w tym przede wszystkim sektora turystyki lub rekreacji. W ramach tego celu ogólnego sformułowano dwa cele szczegółowe - tworzenie możliwości zatrudnienia oraz podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach. Podstawą planowanej interwencji miało być tworzenie miejsc pracy, warunków do podjęcia pracy osobom pozostającym bez zatrudnienia oraz warunków do tworzenia nowych firm, sprzyjających zwiększeniu potencjału osób wykluczonych albo zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy. Drugi cel ogólny obejmował przedsięwzięcia z zakresu podniesienia jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny. W jego ramach wyznaczono dwa cele szczegółowe - rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa oraz rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR. Uzasadnieniem sformułowania wymienionych celów były wyniki diagnozy oraz przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych i badań ankietowych.
2. Historia naboru wniosków o przyznanie wsparcia w ocenianym okresie wskazuje, że największym zainteresowaniem mieszkańców obszaru LGD cieszą się nabory na zakładanie i rozwój działalności gospodarczej. Spore zainteresowanie było też grantami i udało się zrealizować wszystkie wskaźniki w tym działaniu. Mniejszym zainteresowaniem mieszkańców cieszyły się nabory na przedsięwzięcie w zakresie rozwoju przetwórstwa produktów lokalnych. W konsekwencji zostało ono zastąpione przez przedsięwzięcie „Rozwój produktów lokalnych”. Zasadniczy problem dotyczył tutaj definicji produktów lokalnych i dość wąskiego ich pojmowania. Wprowadzenie poprawek sprawiło, iż pojęcie stało się bardziej pojemne i mogło zachęcić do składania wniosków podmioty z innych branż niż tylko branże turystyczna i hotelarska. Zmiana ta okazała się zasadna i doprowadziła do zwiększenia zainteresowania działaniem.
3. W latach 2016 i 2017 realizowano nabory na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczych. W roku 2018 roku przeprowadzono nabór na rozwój działalności

gospodarczej oraz dodatkowo skupiono uwagę na projektach grantowych. W 2019 nie było natomiast w ogóle naborów, a powodem tego były przede wszystkim ograniczenia narzucone przez Urząd Marszałkowski w zakresie możliwości ogłaszania naborów w celu zniwelowania różnic w osiągnięciu wskaźników przez poszczególne LGD-y (w związku z tym, że w LGD „Wadoviana” poziom realizacji wskaźników był na zadowalającym poziomie Zarząd LGD przychylił się do zaleceń UM). W 2020 odbyły się nabory na rozwój działalności gospodarczej i pozostałe przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować. W tym samym roku zaczęto dokonywać zmian w LSR – przesuwano środki niewykorzystane, wprowadzano zmiany w przedsięwzięciach, którymi nie było wcześniej zainteresowania.

4. Utrudnienia w realizacji zaplanowanych przez LGD działań miały związek z atakiem hakerskim na Urząd Marszałkowski, w którego efekcie wstrzymano na pewien czas ogłaszanie naborów. Kolejnym problemem była pandemia COVID-19, ale dzięki decyzjom Zarządu LGD i sprawnemu funkcjonowaniu biura LGD, prowadzony nabór wniosków nie został przerwany i wszyscy zainteresowani wnioskodawcy złożyli w tym czasie swoje wnioski.
5. Działania związane z przedsiębiorczością należy uznać za duży sukces „Wadoviany”. We wszystkich naborach kwota złożonych wniosków przewyższała kwotę dostępnych środków. Podejmowano w rezultacie decyzje o przekazywaniu dodatkowych środków, zwiększano wskaźniki, ale w żadnym momencie nie pojawiały się obawy co do tego, że LGD nie poradzi sobie z pełnym zrealizowaniem przedsięwzięć dotyczących zakładania i rozwoju działalności gospodarczej.
6. Jeden z celów szczegółowych LSR dotyczył rozwoju aktywności mieszkańców obszaru LGD i wyróżniono tutaj dwa przedsięwzięcia. W ramach pierwszego, jakim jest realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w pełni zrealizowano grant na działania aktywizujące społeczność lokalną, zrealizowano jeden z dwóch projektów współpracy krajowej i żadnego z projektów współpracy międzynarodowej. Stan lepszy niż założony osiągnięto w przypadku działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

7. Do momentu rozpoczęcia ewaluacji zewnętrznej (czerwiec 2021) LGD „Wadoviana” zrealizowała jeden projekt współpracy - „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją”. Podstawą działań były wizyty studyjne oraz utworzenie i oznakowanie „Szlaku Kulinarnego” pod nazwą „Kulinarne Dziedzictwo Kulturowe”, a także wydanie publikacji i przeprowadzenie konkursu na najlepsze regionalne potrawy kulinarne. Aktualnie wraz z LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich” i LGD „Dolina Soły” przygotowany jest projekt współpracy, w którym podstawą ma być *geocaching* (gra terenowa, w której wykorzystywane są odbiorniki GPS). Bardziej problematyczna wydaje się realizacja międzynarodowego projektu współpracy. Przygotowany został projekt, którego liderem miała być LGD z Grecji, a uczestnikami 24 LGD-y. Dotyczyć miał on inwentaryzacji zasobów poszczególnych obszarów pod kątem turystyki. Przeszkodą w realizacji jest przede wszystkim pandemia COVID-19 i ograniczenia z niej wynikające. Kwestia realizacji międzynarodowego projektu współpracy wymaga z pewnością wyężonego wysiłku przedstawicieli LGD „Wadoviana”. Jest to ostatnie duże przedsięwzięcie, którego realizacja jest niezbędna by zakończyć wdrażanie ewaluowanej LSR pełnym sukcesem.
8. „Wadoviana” stara się o pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych z zewnętrznych źródeł i tym samym ma na swoim koncie kilka działań realizowanych poza RLKS. W tym kontekście można przywołać m.in. piknik strażacki, który odbył się w 2017 roku i został zorganizowany dzięki dofinansowaniu z FIO Małopolska Lokalnie, Gminy Miejskiej Kraków oraz Województwa Małopolskiego. Spośród innych działań można wskazać wizytę studyjną LGD „Dolina Soły” i „Dolina Karpia”, która odbyła się 30 sierpnia 2018 roku na obszarze „Wadoviany” w ramach projektu „Wykorzystywanie zasobów lokalnych szansą na rozwój Małopolski Zachodniej” (finansowanego ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020), a także organizowaną corocznie ze środków gminy Wadowice „Biesiadę Wadowicką” i cykl letnich koncertów „Muzyczne Wadowice” finansowanych ze środków Województwa Małopolskiego. Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” podejmuje także szereg działań wspierających akcje charytatywne na obszarze, włączając się bezpośrednio w ich realizowanie albo podejmuje samodzielnie inicjatywy (np. akcja szycia maskotek dla niepełnosprawnych dzieci oraz akcja szycia maseczek w okresie wybuchu epidemii Covid-19, do której zaproszono Koła Gospodyń Wiejskich i w ten sposób uszyto ok. 5 tysięcy sztuk maseczek,

które przekazano do szpitali, domów pomocy społecznej i mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana”).

9. Spośród wszystkich elementów składowych planu komunikacyjnego, szczególnie skuteczne w opinii przedstawicieli LGD są newsletter oraz współpraca z mediami. Ciekawą inicjatywą są konkursy związane z PROW 2014-2020 organizowane dla dzieci i młodzieży. Warto też zauważyć, że w trakcie pandemii szkolenia dla beneficjentów odbywały się online i dało się zaobserwować wzrost zainteresowania tego rodzaju rozwiązaniem.
10. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru LGD biorących udział w badaniu wskazało, iż źródłem informacji o LGD było odwiedzanie stoiska LGD w trakcie imprez lokalnych czy festynów, a niewiele mniej osób wskazało na profil LGD na Facebooku. Bardzo dużo ankietowanych mieszkańców obszaru stwierdziło, że dotarło do informacji o „Wadovianie” dzięki stronie internetowej LGD oraz dzięki wydawanym przez LGD publikacjom i/lub materiałom promocyjnym. Dla ankietowanych beneficjentów najważniejszym źródłem informacji o naborach były kanały internetowe.
11. Procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów. Podobnie zastosowane kryteria wyboru operacji były jednoznaczne i nie budzą większych wątpliwości. Pozwalały także na wybór najlepszych wniosków, które były spójne z celami LSR.
12. Ankietowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD. Zdecydowana większość respondentów korzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. Najczęściej korzystano ze wsparcia polegającego na pozyskaniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla projektu oraz ze wsparcia w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania. Samo doradztwo ocenione zostało przez badanych beneficjentów bardzo pozytywnie. Dotyczy to przede wszystkim etapu składania wniosku, ale i etap realizacji operacji oraz rozliczania operacji został oceniony bardzo dobrze. Warto podkreślić wysokie oceny dotyczące przygotowania merytorycznego doradców LGD.

2. Spis treści

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania	3
2. Spis treści.....	7
3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.	8
4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.	11
5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.	13
5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia.....	13
5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR.....	28
5.3. Projekty współpracy	37
5.4. Działania poza RLKS.....	38
5.5. Działalność Biura LGD.....	39
5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności.....	51
6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze	57
6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR	57
6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny.....	57
6.3. Przedsiębiorczość	58
6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe	59
6.5. Grupy defaworyzowane	60
6.6. Innowacyjność	61
6.7. Projekty współpracy	62
6.8. Ocena funkcjonowania LGD	62
6.9. Ocena procesu wdrażania	62
6.10. Wartość dodana podejścia LEADER.....	64
7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.	65
8. Spis tabel i wykresów.	67
9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.	69
Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana”	69
Ankieta dla beneficjentów LGD „Wadoviana”	72

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji.

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania „Wadoviana” w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Warto podkreślić, że przeprowadzenie badań w opisywanej poniżej formie było możliwe dzięki współpracy wszystkich małopolskich Lokalnych Grup Działania. Badania były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dofinansowanie zostało pozyskane przez Federację LGD Małopolska, która przygotowała projekt „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” oraz, w efekcie przeprowadzonej procedury wyboru wykonawcy, zleciła prace badawcze Fundacji Socjometr.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw tych pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie małopolskim.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
  - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
  - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
  - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?

3. Przedsiębiorczość

- a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
- b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

- a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
- b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?

5. Grupy defaworyzowane

- a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
- b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
- c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?

6. Innowacyjność

- a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
- b. Jakie można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?

7. Projekty współpracy

- a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
- b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?

8. Ocena funkcjonowania LGD

- a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
- b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
- c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?

9. Ocena procesu wdrażania

- a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
- b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?

- c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
- d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?

10. Wartość dodana podejścia LEADER

- a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
- b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?
- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań małopolskich LGD, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania.

Projekt badawczy zrealizowany na zlecenie Federacji LGD Małopolska jest unikatowym w skali Polski przykładem współpracy Lokalnych Grup Działania. Wspólne zlecenie badań dla wszystkich organizacji wdrażających Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność pozwoliło nie tylko na sfinansowanie dużej części prac ze środków zewnętrznych, ale umożliwiło również obniżenie kosztów ewaluacji. Ujęcie prac badawczych w ramy wspólnego projektu pozwoliło na ich sprawną i szybką realizację w okresie od czerwca do października 2021 roku.

Realizacja wspólnych badań ewaluacyjnych dla wszystkich małopolskich LGD przyniosła także korzyści o charakterze merytorycznym. Możliwe było zastosowanie jednolitego zestawu metod i technik badawczych. Powoduje to, że dane zebrane w odniesieniu do obszaru poszczególnych Lokalnych Grup Działania są agregowalne. Innymi słowy, 32 raporty z ewaluacji zewnętrznych przygotowane dla poszczególnych LGD mogą być rozpatrywane wspólnie i tym samym informować o efektach realizacji działania LEADER w całym województwie małopolskim.

W ramach badania ewaluacyjnego poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
  - a. Dane ze statystyk publicznych,
  - b. Dane gromadzone przez Lokalne Grupy Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
  - a. Dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
  - b. Dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze poszczególnych LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianych Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Fundacja Socjometr opracowała jednolity zestaw formularzy, na których poszczególne LGD udostępniały te istotne informacje. Analiza tej kategorii danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Reprezentanci Fundacji Socjometr przeprowadzili badania jakościowe we wszystkich małopolskich LGD. Obejmowały one wywiady z pracownikami stowarzyszeń oraz wywiady z przedstawicielami ich organów – Zarządów i organów decyzyjnych (Rad). Wywiady były prowadzone w siedzibach LGD lub online. Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportów. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Stowarzyszeń. Uzupelnieniem wywiadów był elektroniczny kwestionariusz zawierający pytania otwarte kierowane do prezesów Zarządów LGD oraz przewodniczących Rad Programowych. Zebrane za jego pomocą informacje zostały wykorzystane w czasie formułowania rekomendacji.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Dla każdego LGD przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwsza z nich kierowana była do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a druga do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy poszczególnych Lokalnych Grup Działania. Celem było zgromadzenie co najmniej 100 poprawnie wypełnionych ankiet dla mieszkańców oraz co najmniej 20 ankiet wypełnionych przez beneficjentów. We wszystkich LGD udało się zgromadzić wymaganą dla każdej z ankiet ilość odpowiedzi.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją.

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Wadoviana” funkcjonuje od 2008 roku. Jego obszar działania obejmuje cały teren gminy miejsko – wiejskiej Wadowice wraz z miastem Wadowice (ze względu na liczbę mieszkańców poniżej 20 000) oraz obszar gminy miejsko - wiejskiej Andrychów bez miasta Andrychów (ze względu na liczbę mieszkańców przekraczającą 20 000). Obszar LGD jest spójny terytorialnie - obie gminy są położone na terenie powiatu wadowickiego i ze sobą sąsiadują. W LSR podkreślono, iż w podobny sposób przebiega także ich rozwój społeczny i ekonomiczny.

Powierzchnia LGD „Wadoviana” wynosi 205 km², z czego na gminę Wadowice przypada obszar 113 km² (w tym miasto Wadowice zajmuje 11 km²), a gmina Andrychów (obszary wiejskie) zajmuje powierzchnię 91 km². Generalnie w skład LGD „Wadoviana” wchodzi 15 miejscowości gminy Wadowice (wraz z miastem Wadowice) oraz 7 miejscowości gminy Andrychów.

Rysunek 1. Obszar działania LGD Wadoviana

Cały obszar LSR zamieszkały był w 2020 roku przez 61 033 mieszkańców. Dane dotyczące liczby ludności pokazują delikatne wahania w ostatnich latach. Podczas gdy w mieście Wadowice w latach 2015-2020 dało się zaobserwować niewielki spadek ludności,

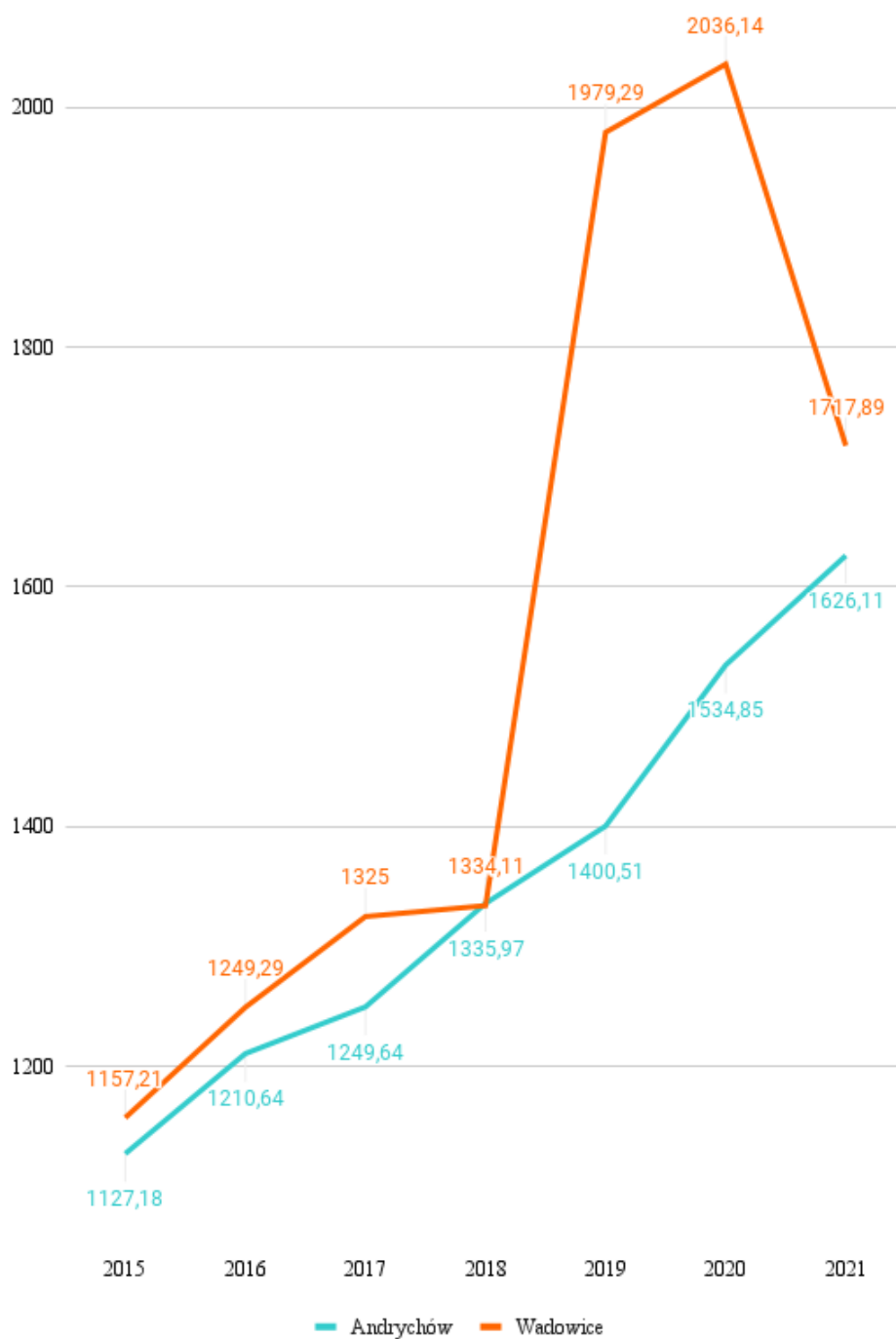
wzrostowa tendencja dotyczyła obszaru wiejskiego gminy Wadowice i obszaru wiejskiego gminy Andrychów. Wzrost liczby ludności na obszarach wiejskich miał zapewne związek z dającą się zaobserwować w całym kraju modą na osiedlanie się mieszkańców miast na wiejskich obszarach oraz coraz większą mobilnością społeczeństwa.

Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	38 118	38 041	37 933	37 934	37 888	37 585
Miasto Wadowice	19 179	19 056	18 851	18 774	18 692	18 379
Obszar wiejski gminy Wadowice	18 939	18 985	19 082	19 160	19 196	19 206
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	23 017	23 122	23 267	23 394	23 461	23 448

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD Wadoviana.

Istotną kwestią wymagającą przybliżenia są dochody gmin. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, stanowiący podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. W przypadku gmin wchodzących w skład LGD „Wadoviana” nie dysponujemy danymi pozwalającymi przyjrzeć się oddzielnie obszarom wiejskim i miastu Wadowice. Poniższy wykres pokazuje wskaźniki dla gminy miejsko-wiejskiej Wadowice i gminy wiejsko-miejskiej Andrychów. Zwraca uwagę nieustanny wzrost wskaźnika dla Andrychowa, a także znaczny spadek jaki był udziałem Wadowic w przypadku wskaźnika w 2021 roku.

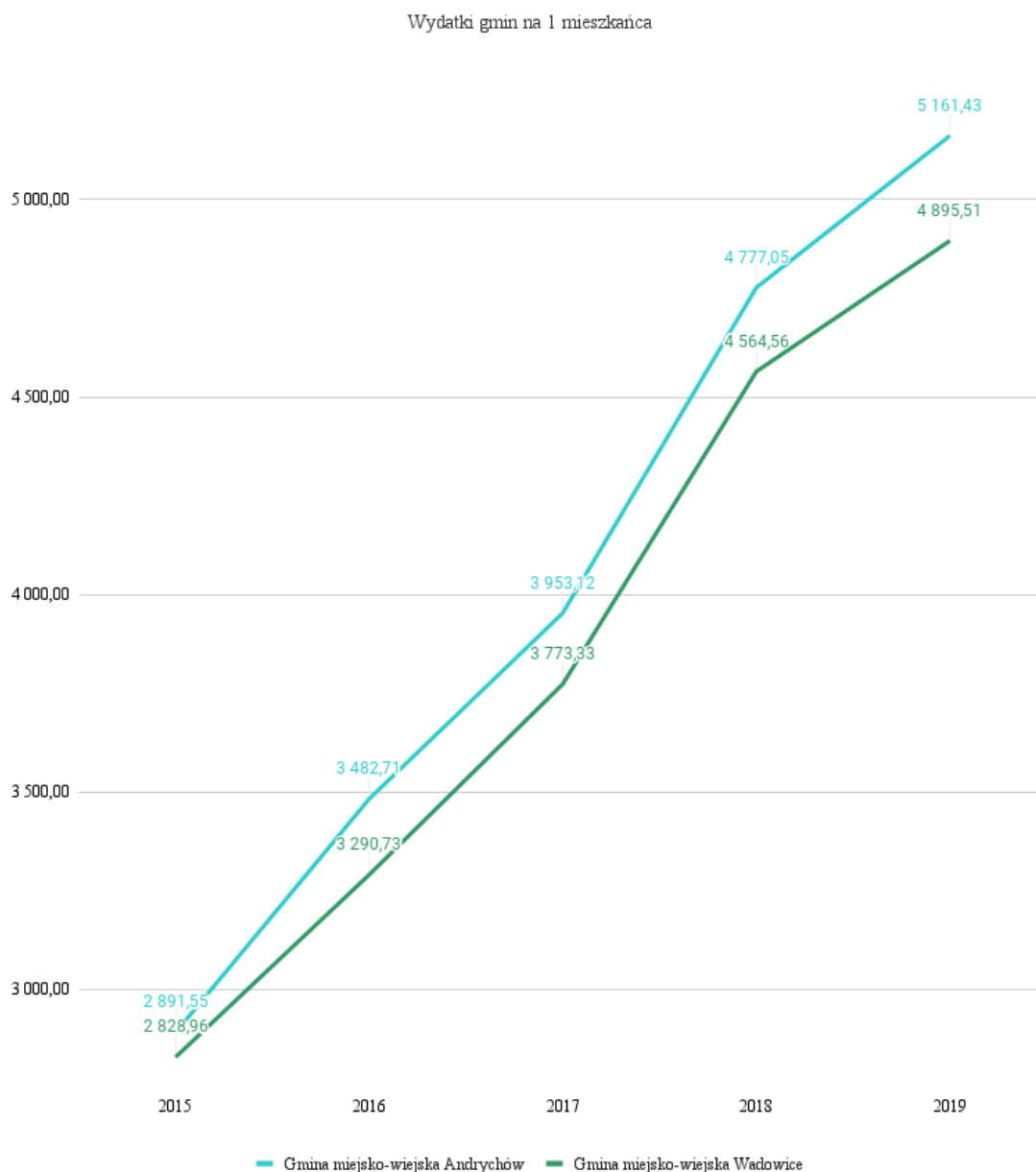
Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD

Wykres 1. Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD Wadoviana.

Istotną kwestią są wydatki gmin. Podobnie jak w przypadku dochodów, prezentujemy dane dotyczące gmin wiejsko-miejskich Andrychów i Wadowice łącznie z miastami

Andrychów i Wadowice. Zauważalny jest nieustanny wzrost wydatków, a także fakt, iż różnice pomiędzy gminami rok do roku pozostają mniej lub bardziej zbliżone.

Wykres 2. Wydatki gmin wchodzących w skład LGD Wadoviana na 1 mieszkańca.

Gminy miejsko-wiejskie Andrychów i Wadowice (razem z miastami) na tle małopolskich gmin wypadają całkiem dobrze. W tym aspekcie należy odnotować wysokie lokaty gminy miejsko-wiejskiej Wadowice w kategoriach klasyfikujących podmioty

gospodarki narodowej w rejestrze REGON oraz dochody własne budżetu gminy. W obu tych kategoriach nieco niższe lokaty zajmuje gmina miejsko-wiejska Andrychów. Gorzej przedstawia się sytuacja obu gmin w przypadku kategorii analizującej środki w dochodach gminy na finansowanie projektów unijnych i wydatki budżetów gmin.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Gmina miejsko-wiejska Andrychów	49	97	85	46
Gmina miejsko-wiejska Wadowice	31	124	113	20

Tabela 2. Gminy wchodzące w skład LGD Wadoviana na tle wszystkich małopolskich gmin.

W trakcie pracy nad analizą SWOT zwrócono uwagę na problem bezrobocia, będący nierzadko przyczyną wykluczenia społecznego, a także na brak działań aktywizujących społeczność lokalną. W LSR wskazano natomiast, że słabą stroną obszaru LGD Wadoviana jest małe wsparcie doradcze i finansowe dla podmiotów gospodarczych, a także brak wykwalifikowanych pracowników. Zagrożeniem w sferze gospodarczej uznano niejasne przepisy i utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Istotnym elementem diagnozy sytuacji na rynku pracy jest określenie liczby pracujących. W gminie miejsko-wiejskiej Wadowice wzrasta liczba pracujących, choć warto podkreślić jest to, iż znacznie większy postęp dotyczy obszaru wiejskiego gminy Wadowice. W przypadku miasta Wadowice spadła liczba pracujących mężczyzn, ale jednocześnie zwiększyło się zatrudnienie kobiet. Na obszarach wiejskich gminy Andrychów odnotowano natomiast wzrosty w każdej z kategorii.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	11 936	12 262	5 380	5 535	6 556	6 727
Miasto Wadowice	10 296	10 351	4 640	4 617	5 656	5 734
Obszar wiejski gminy Wadowice	1 640	1 911	740	918	900	993
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	1 420	1 545	525	555	895	990

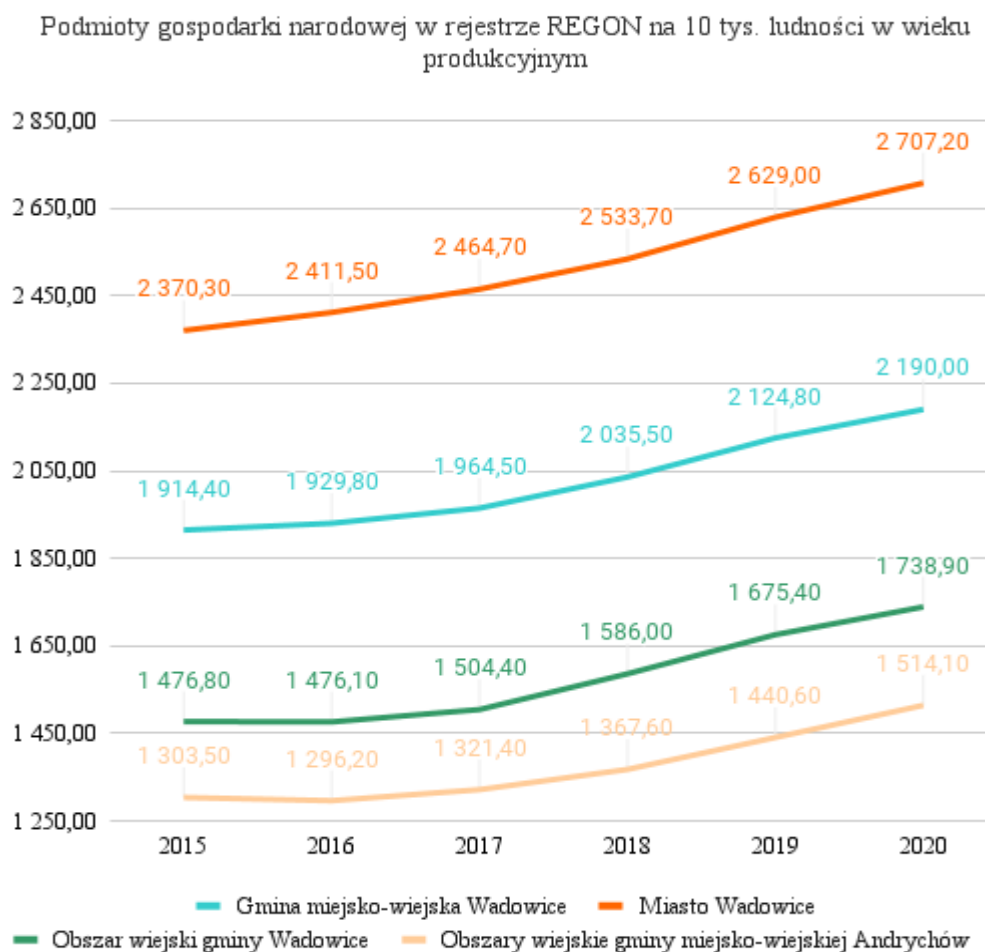
Tabela 3. Pracujący w gminach LGD Wadowiana.

Kolejnym parametrem obrazującym sytuację na lokalnym rynku pracy jest liczba osób zarejestrowanych jako bezrobotne. W powiecie wadowickim stopa bezrobocia rejestrowanego według stanu na koniec 2013 roku, wynosiła 13,3 % i była prawie na tym samym poziomie co stopa bezrobocia rejestrowanego dla całego kraju (13,4 %), ale była zarazem jednocześnie wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa małopolskiego (11,5 %). W LSR zwracano uwagę, że obszar LGD od lat cechował się wzrostem liczby osób bezrobotnych. W porównaniu do roku 2010, w 2013 roku liczba osób bezrobotnych zwiększyła się o 8%. Dodatkowo zwracano uwagę, iż zwiększał się udział osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym. Za konieczne uznano działania służące stymulowaniu przedsiębiorczości i wspieranie zatrudnienia poprzez doradztwo i szkolenia, w tym zarówno dla pracowników, jak i pracodawców. W latach 2015-2020 odnotowano spadek udziału bezrobotnych zarejestrowanych, co miało najprawdopodobniej związek z poprawiającą się sytuacją gospodarczą w kraju.

Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	4,8	4,1	4,4	3,7	5,2	4,6
Miasto Wadowice	b.d.	4,9	b.d.	4,3	b.d.	5,5
Obszar wiejski gminy Wadowice	b.d.	3,4	b.d.	3,1	b.d.	3,8
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	b.d.	5,0	b.d.	4,2	b.d.	6,1

Tabela 4. Gmina Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.

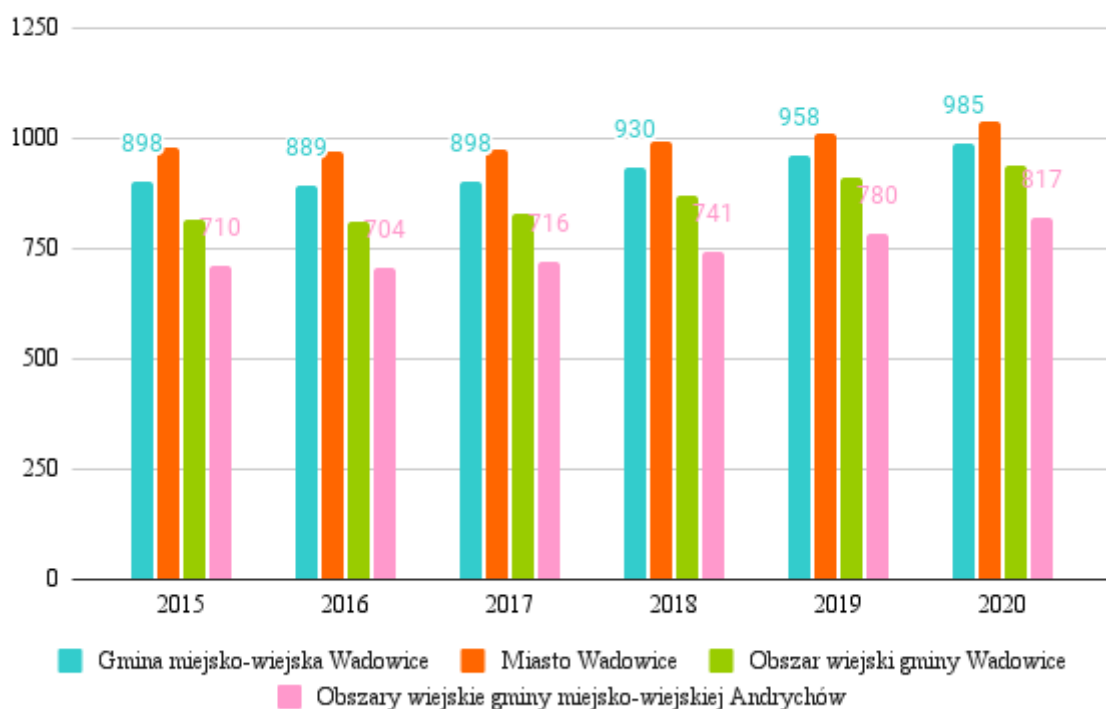
W LSR wskazano, iż jedną z głównych cech obszaru LGD jest wysoka aktywność gospodarcza mieszkańców, czego przejawem była liczba podmiotów gospodarczych, w tym przede wszystkim małych i średnich firm. Ich liczba zwiększała się z roku na rok. W 2010 roku funkcjonowało 8743 podmiotów gospodarczych, a trzy lata później już 8810 podmiotów. W latach 2015-2020 odnotowano kolejny spory wzrost liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze Regon na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

W LSR podkreślono, iż w 2013 roku spośród 8810 firm działających na obszarze LGD aż 78% stanowiły osoby prowadzące działalność gospodarczą. Wskazano tym samym, iż obszar cechuje się korzystnym klimatem dla rozwoju przedsiębiorczości. Zwracano też uwagę na działania wspierające inwestorów oraz funkcjonowanie instytucji, firm doradczych i kredytowych, pomagających przedsiębiorcom. Należy jednak zauważyć, iż w poszczególnych gminach obszaru LGD poziom przedsiębiorczości rozkładał się nierównomiernie. Tendencje te potwierdziły się w kolejnych latach. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą nieustannie wzrastała, ale jednocześnie nie zniknęły różnice między wskaźnikami na obszarach wiejskich gminy Wadowice i gminy Andrychów. Szczegóły obrazuje poniższy wykres.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców

Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

Liczba działających na danym obszarze organizacji pozarządowych jest wskaźnikiem, który może opisywać aktywność społeczną jego mieszkańców. W LSR zwrócono uwagę, że na obszarze LGD dało się zaobserwować wzrost zainteresowania działalnością trzeciego sektora oraz wzrost liczby zarejestrowanych fundacji i stowarzyszeń. Równocześnie cechą charakterystyczną było duże zróżnicowanie aktywności mieszkańców - w gminie Andrychów (na obszarze objętym LSR) rejestrowano mało nowych fundacji, ale w gminie Wadowice sytuacja była pod tym kątem zdecydowanie lepsza. Podobnie, większa aktywność dotyczyła tworzenia stowarzyszeń i organizacji społecznych w gminie Wadowice, choć w tym przypadku różnice nie były aż tak wielkie i gmina Andrychów nie pozostawała daleko w tyle.

W kontekście funkcjonowania organizacji pozarządowych zwracano uwagę na problemy III sektora w regionie. Wymieniano w tym aspekcie trudności związane z brakiem osób gotowych bezinteresownie angażować się w działania na rzecz innych czy kłopoty z utrzymaniem dobrej jakości pracowników i liderów. Oprócz tego wskazywano na ograniczenia związane z zasobami (ludzie, finanse, sprzęt, doświadczenie, trwałość projektów), niewystarczającym stopniem współpracy pomiędzy organizacjami

pozarządowymi czy dostępnością doradztwa prawnego i finansowego. W LSR zwrócono też uwagę na dużą aktywność organizacji sportowych, kulturalnych i przeciwdziałających patologiom społecznym, ale wskazano też na brak organizacji, które zajmowałyby się promocją przedsiębiorczości czy podnoszeniem kompetencji społeczności.

Określenie grup szczególnie ważnych z punktu widzenia realizacji LSR stanowił bardzo ważny etap tworzenia tego dokumentu strategicznego. W rezultacie przeprowadzonej diagnozy zdefiniowano następujące grupy defaworyzowane:

- młodzież rozumianą jako osoby do 35 roku życia, które borykają się z problemami na rynku pracy i które w 2013 roku stanowiły prawie 1/4 osób bezrobotnych;
- kobiety, które mają duży problem na rynku pracy, czego przejawem był bardzo wysoki wskaźnik bezrobocia (w 2013 roku wyniósł 51%), co ma związek ze strukturą miejsc pracy na lokalnym rynku oraz mentalnością pracodawców, przyczyn takiego stanu rzeczy upatrywano też w niskich kwalifikacjach i braku chęci do pracy;
- długotrwale bezrobotni, czyli osoby pozostające bez pracy przez co najmniej 12 miesięcy w przeciągu ostatnich dwóch lat, a których liczba na obszarze LGD drastycznie rośnie;
- osoby powyżej 50 roku życia, w tym osoby cechujące się bierną postawą na rynku pracy i dyskryminowane z uwagi na wiek;
- osoby niepełnosprawne, z którymi wiążą się problemy niskiego poziomu aktywności zawodowej, relatywnie wysokie bezrobocie, ale także utrudniony dostęp do rynku pracy z uwagi na bariery architektoniczne i transportowe;
- osoby nie posiadające wykształcenia i kwalifikacji zawodowych, których liczba na obszarze LGD znacznie się zwiększyła (osoby bez wykształcenia średniego w 2013 roku stanowiły 53% osób bezrobotnych).

Zakładano, iż zidentyfikowanie grup defaworyzowanych i ich potrzeb, a następnie przeprowadzenie działań wiążących się z przeciwdziałaniem wykluczeniom wpłynie na niwelowanie barier dla rozwoju regionu. Do obszarów wymagających interwencji w odniesieniu do grup defaworyzowanych zaliczono: społeczeństwo (m.in. wykluczenia,

seniorzy, rekreacja, NGO, niepełnosprawność, kultura), przestrzeń publiczną (m.in. środowisko naturalne, infrastruktura, wizerunek obszaru), gospodarkę (m.in. rozwój przedsiębiorczości i innowacje).

W kontekście omawianego zagadnienia należy zauważyć, że w LSR sytuacja demograficzna obszaru LGD została określona jako umiarkowanie korzystna. Najbardziej liczną grupą jest ludność w wieku produkcyjnym, ale jednocześnie mieszkańcy obszaru LGD to przykład starzejącej się populacji, gdzie stopniowo maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, a wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Starzenie się społeczeństwa i zmniejszający się przyrost naturalny skutkuje problemami ekonomicznymi, finansowymi i społecznymi. Negatywne tendencje w latach 2015-2020 obrazuje poniższa tabela.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	7 219	7 059	23 621	22 406	7 278	8 120
Miasto Wadowice	3 367	3 228	11 568	10 439	4 244	4 712
Obszar wiejski gminy Wadowice	3 852	3 831	12 053	11 967	3 034	3 408
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	4 956	4 971	14 545	14 504	3 516	3 973

Tabela 5. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Autorzy LSR za jeden z największych problemów obszaru nią objętego uznali ujemne saldo migracji. Problem zdefiniowano jako szczególnie istotny z uwagi na fakt, iż osoby migrujące to głównie ludzie młodzi. W gminie miejsko-wiejskiej Wadowice negatywne tendencje dotyczą przede wszystkim miasta Wadowice, a sytuacja na obszarach wiejskich

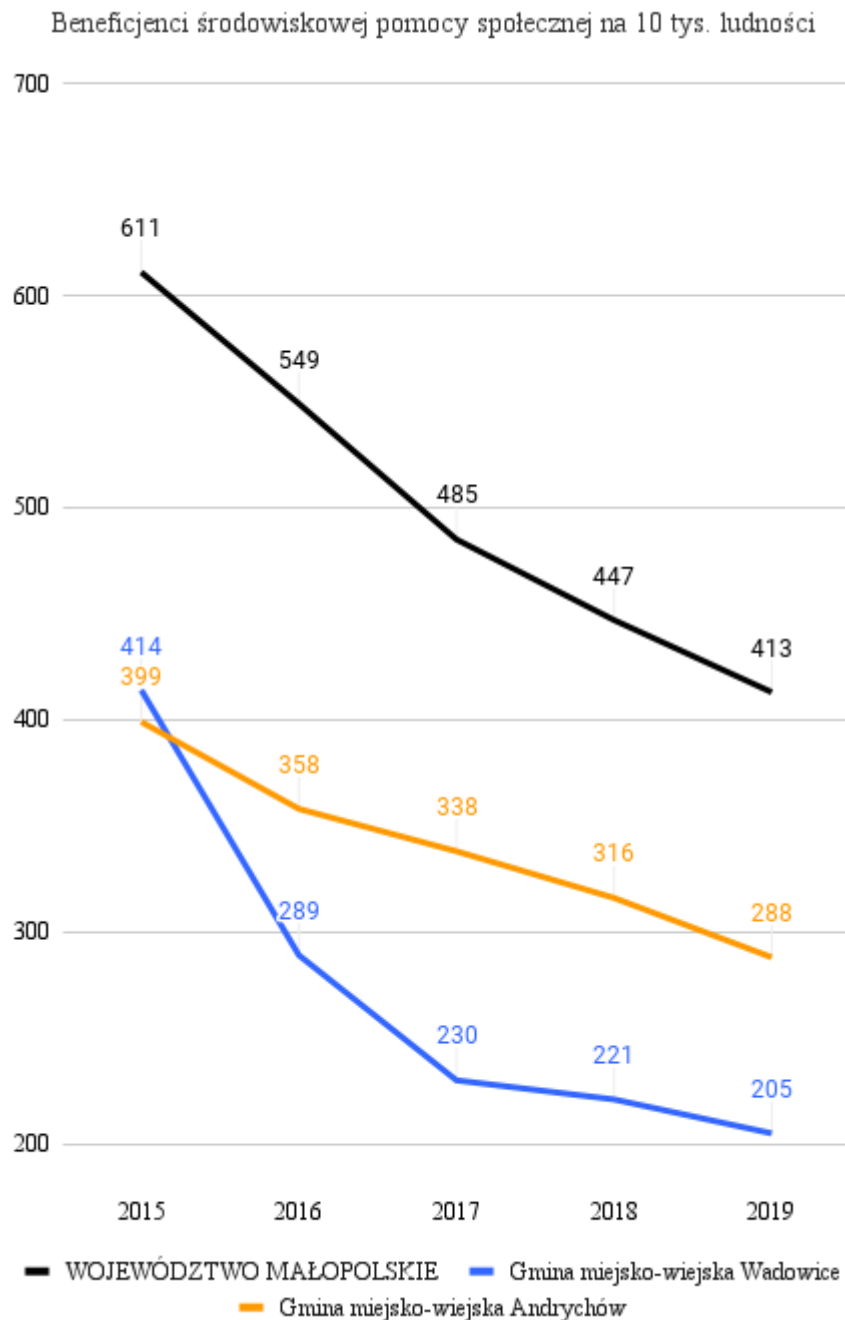
jest nieco lepsza. Dodatkowo saldo migracji od lat jest obserwowane na obszarze wiejskim gminy miejsko-wiejskiej Andrychów, choć warto odnotować, że w 2018 i 2019 roku wskaźniki nie były tak dobre jak w latach 2016 i 2017.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD				
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	-67	-75	-112	-76
Miasto Wadowice	-75	-122	-104	-48
Obszar wiejski gminy Wadowice	8	47	-8	-28
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	71	62	22	31

Tabela 6. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD Wadoviana.

W LSR wskazano najczęstsze problemy społeczne występujące wśród mieszkańców obszaru LGD i które są obszarami w których najczęściej jest udzielana pomoc. Wymieniono tutaj: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałe choroby i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Liczba osób objętych systemem pomocy społecznej wykazywała w latach 2010-2013 tendencję rosnącą. Sytuacja w tym względzie uległa jednak poprawie. W latach 2015-2019 odnotowano duże spadki, a wskaźniki notowane w regionie były znacznie lepsze niż dla województwa małopolskiego. W tym aspekcie ważną jednak kwestią jest zmiana kryteriów przyznawania pomocy.

Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.

Bliskość atrakcji turystycznych i walory przyrodniczo-krajobrazowe zostały uznane przez twórców ewaluowanego dokumentu strategicznego za mocną stroną obszaru LGD. Atrakcyjne położenie geograficzne, szlaki turystyczne, a także bliskość dużych aglomeracji miejskich (krakowskiej i górnośląskiej) pozwalają niewątpliwie na rozwój turystyki na terenie

LGD „Wadoviana”. Atutem jest również spora ilość tras rowerowych, obiektów architektonicznych (przede wszystkim budynków sakralnych) i miejsc związanych z postacią Św. Jana Pawła II. Należy też wspomnieć o dużych możliwościach w zakresie uprawiania sportów zimowych, wspinaczki skałkowej, wędkowania, ornitologii, paralotniarstwa czy myślistwa.

Jednocześnie zwracano uwagę, że duża część obiektów zabytkowych jest zaniedbana i niezagospodarowana (w tym przydrożne kapliczki, krzyże). Do słabych stron obszaru zaliczono niską świadomość społeczeństwa w zakresie własnego dziedzictwa, co sprawia, iż obiekty nie są w wystarczający sposób wykorzystywane do promocji obszaru. Za inną wadę uznano brak wspólnej oferty turystycznej i marki lokalnej dla obu gmin objętych LSR, a także słabą promocję zasobów lokalnych. Niewystarczająca infrastruktura rekreacyjno-turystyczna również została uznana za słabą stronę obszaru LGD. W tym kontekście wskazano na małą ilość szlaków turystycznych i infrastruktury towarzyszącej (restauracje, muzea, dyskoteki). W trakcie prac nad LSR mieszkańcy i pracownicy jednostek samorządu terytorialnego zwrócili uwagę na niski poziom infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. W tym aspekcie należy zauważyć, że w ostatnich latach odrobinę zwiększyła się liczba turystycznych obiektów noclegowych na obszarze LGD. Szczegóły prezentuje poniższa tabela.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Gmina miejsko-wiejska Wadowice, w tym:	3	5	5
Miasto Wadowice	1	2	2
Obszar wiejski gminy Wadowice	2	3	3
Obszary wiejskie gminy miejsko-wiejskiej Andrychów	5	6	6

Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.

LSR opracowano zgodnie z oczekiwaniami i potrzebami społeczności lokalnej. W samym dokumencie podkreślono, iż generalną zasadą było zapewnienie oddolnego charakteru tworzenia LSR, czyli zapewnienie aktywnego udziału przedstawicieli różnych grup

społecznych współpracujących z przedstawicielami LGD. Włączenie społeczności lokalnej odbyło się przy wykorzystaniu różnorodnych metod partycypacji (konsultacje społeczne z mieszkańcami metodą World Cafe, forum partycypacji, ankiety, urny pomysłów, zogniskowane wywiady grupowe, punkt konsultacyjny, konsultacje internetowe, zespół konsultacyjno - doradczy, konsultacje na portalu społecznościowym, dyżury konsultacyjne, informowanie twarzą w twarz). Wszystkie działania wykorzystano do określenia mocnych i słabych stron obszaru LGD oraz szans i zagrożeń dla jego rozwoju.

Za niezbędne uznano podjęcie działań zmierzających do zwiększenia dostępności pracy, co miało w konsekwencji wpłynąć na podniesienie aktywności mieszkańców i ich większe zaangażowanie w działalność kulturalną, edukacyjną i sportową. Dodatkowo wysunięto wniosek, że działania powinny przynieść efekty w sferze społecznej, w tym w postaci zahamowania bezrobocia, podtrzymania tożsamości i przywiązania do obszaru LGD, zwiększenia stopnia integracji społeczności oraz zahamowania migracji.

Cele ogólne i szczegółowe zostały sformułowane na podstawie wniosków z konsultacji społecznych, analizy SWOT, badań własnych, ewaluacyjnych oraz diagnozy obszaru. Punktem odniesienia była ocena jakości życia mieszkańców, poziomu przedsiębiorczości, rozwoju sfery gospodarczej i działalności organizacji pozarządowych.

Pierwszym celem ogólnym strategii jest **wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w tym przede wszystkim sektora turystyki lub rekreacji**. W ramach celu ogólnego sformułowano dwa cele szczegółowe - tworzenie możliwości zatrudnienia oraz podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach. Do koniecznych przedsięwzięć zaliczono natomiast: zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw, ich rozwój, a także rozwój produktów lokalnych oraz wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań przy wykorzystaniu inwestycji i/lub szkoleń. Należy więc podkreślić, że podstawą planowanej interwencji miało być tworzenie miejsc pracy, warunków do podjęcia pracy osobom pozostającym bez zatrudnienia oraz warunków do tworzenia nowych firm, sprzyjających zwiększeniu potencjału osób wykluczonych albo zagrożonych wykluczeniem na rynku pracy.

Drugi cel ogólny obejmuje przedsięwzięcia z zakresu **podniesienia jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny**. W jego ramach wyznaczono dwa cele

szczegółowe - rozwój obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa oraz rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR. Uzasadnieniem sformułowania wymienionych celów były wyniki diagnozy oraz przeprowadzonych spotkań konsultacyjnych oraz ankiet, które wskazywały na wysokie zapotrzebowanie społeczności na poprawę jakości życia. Ustalono w rezultacie następujące przedsięwzięcia: tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej; renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia; promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR; wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych; realizowanie działań aktywizujących społeczność lokalną (w tym grupy defaworyzowane); działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

Obszarami krytycznymi dla wdrażania LSR określono dobre warunki dla rozwoju gospodarczego i społecznego, realizowanie funkcji rekreacyjno-turystycznych oraz dostarczanie wartościowych i konkurencyjnych produktów i usług.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Nim omówiony zostanie rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR, warto zwrócić uwagę na zmiany w LSR. Dotyczyły one przede wszystkim początkowego okresu, kiedy niezbędne były uzupełnienia w Lokalnej Strategii Rozwoju. W tym i w późniejszym okresie dokonywano zmian w budżecie strategii, poprawiano wskaźniki, wprowadzono zmiany w lokalnych kryteriach wyboru operacji czy też poprawiano omyłki pisarskie. Z innych istotnych korekt należy zwrócić uwagę na dodawanie nowych przedsięwzięć, zmiany planu działania i procedur oceny i wyboru operacji własnych oraz dla projektów realizowanych przez inne podmioty niż LGD, a także na przesunięcia kwot (przede wszystkim w projektach współpracy). Warta wspomnienia jest też ostatnia zmiana dotycząca definicji produktu lokalnego w celu zwiększenia możliwości składania projektów przez wnioskodawców. Inna zmiana dotyczyła planu komunikacji, gdyż plan zawarty w LSR kończył się w 2020 roku.

Historia naboru wniosków na przyznanie wsparcia w ocenianym okresie wskazuje, że największym zainteresowaniem mieszkańców obszaru cieszą się nabory na zakładanie i rozwój działalności gospodarczej. Spore zainteresowanie było też grantami, ale aktualnie „Wadoviana” już nie prowadzi na nie naborów z uwagi na zrealizowanie wskaźników w tym

działaniu (należy zaznaczyć, że tego typu projekty są bardzo czasochłonne i trudne w rozliczeniach jak i w samej realizacji przez grantobiorców). Nie było natomiast zbyt wiele wniosków na rozwój przetwórstwa produktów lokalnych. W konsekwencji zostało ono zastąpione przez przedsięwzięcie „Rozwój produktów lokalnych”. Zasadniczy problem dotyczył tutaj definicji produktów lokalnych i dość wąskiego ich pojmowania. Wprowadzenie poprawek sprawiło, iż pojęcie stało się bardziej pojemne i mogło zachęcić do składania wniosków podmioty nie tylko z branży turystycznej i hotelarskiej. Zmiana ta okazała się jak najbardziej sensowna i doprowadziła do zwiększenia zainteresowania działaniem.

Mniejsze zainteresowanie dało się też zaobserwować naborami na wprowadzanie innowacji do przedsiębiorstw. W tym przypadku problemem było to, że na innowacje można było dostać mniej pieniędzy (150 000 zł) niż na rozwój przedsiębiorstw nie uwzględniający innowacji (300 000 zł).

W przypadku harmonogramu naborów, w latach 2016 i 2017 realizowano nabory na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczych. W roku 2018 roku przeprowadzono nabór na rozwój działalności gospodarczej oraz dodatkowo skupiono uwagę na projektach grantowych. W 2019 nie było natomiast w ogóle naborów, a powodem tego były przede wszystkim ograniczenia narzucone przez Urząd Marszałkowski w zakresie możliwości ogłaszania naborów w celu zniwelowania różnic w osiągnięciu wskaźników przez poszczególne LGD-y (w związku z tym, że w LGD „Wadoviana” poziom realizacji wskaźników był na zadowalającym poziomie Zarząd LGD przychylił się do zaleceń UM). W 2020 odbyły się nabory na rozwój działalności gospodarczej i pozostałe przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować. W tym samym roku zaczęto dokonywać zmian w LSR – przesuwano środki niewykorzystane, wprowadzano zmiany w przedsięwzięciach, którymi nie było wcześniej zainteresowania. Utrudnienia w realizacji zaplanowanych przez LGD działań miały związek z atakiem hakerskim na Urząd Marszałkowski, w którego efekcie wstrzymano na pewien czas ogłaszanie naborów. Kolejnym problemem była pandemia COVID-19, ale dzięki decyzjom Zarządu LGD i sprawnemu funkcjonowaniu biura LGD, prowadzony nabór wniosków nie został przerwany i wszyscy zainteresowani wnioskodawcy złożyli w tym czasie swoje wnioski.

Kolejnym etapem ewaluacji jest sprawdzenie jak, w obliczu wskazanych powyżej problemów, LGD „Wadoviana” radziła sobie z realizowaniem założonych celów.

Cel ogólny	Cel Szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2016		Realizacja (%) 2017		Realizacja (%) 2018		Realizacja (%) 2019		Realizacja (%) 2020		
						U	P	U	P	U	P	U	P	U	P	
1. WSPIERANIE ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI NA OBSZARZE LSR, W SZCZEGÓLNOŚCI SEKTORA TURYSTYKI LUB REKREACJI	1.1 Tworzenie możliwości zatrudnienia	1.1.1. Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba operacji polegająca na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	7 w 2020 roku - 11	0	0	29	0	29	14	100	57	64	36	
		1.1.2. Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	Liczba operacji polegająca na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	10 w 2020 roku - 12	0	0	40	0	40	20	90	30	75	25	
		1.1.3. Rozwój produktów lokalnych	Liczba operacji polegających na rozwoju działalności gospodarczej, wykorzystujących potencjał produktów lokalnych	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	1.2 Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach	1.2.1. Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	Liczba innowacyjnych operacji wdrażanych przez przedsiębiorstwa, które otrzymały wsparcie	szt.	4	0	0	0	0	25	0	25	25	25	25	25
			Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej w zakresie innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2. PODNIESIENIE	2.1 Rozwój obszaru w	2.1.1. Tworzenie i/lub rozwój	Liczba nowych lub rozwiniętych obiektów	szt.	5	0	0	60	0	120	0	120	100	120	100	

JAKOŚCI ŻYCIA W OPARCIU O WALORY TURYSTYCZNE LUB KAPITAŁ SPOŁECZNY	szczegółności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa	niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania	niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystujących innowacyjne rozwiązania		Wskaźnik zwiększony do 7 (luty 2021)											
		2.1.2. Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	Liczba zabytków i ich otoczenia poddanych pracom renowacyjnym lub restauratorskim w wyniku wsparcia otrzymanego w ramach realizacji strategii, z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	szt.	5	0	0	0	0	60	0	60	20	60	20	
		2.1.3. Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR	Liczba inicjatyw/działań promujących dziedzictwo lokalne lub obszar LSR	szt.	8	0	0	0	0	150	0	150	100	150	100	
			Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	szt.	2	0	0	0	0	50	0	50	0	50	0	
			Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		2.1.4. Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych	Liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dot. współpracy w zakresie usług turystycznych	szt.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
		2.2 Rozwój aktywności mieszkańców obszaru LSR	2.2.1 Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym	Liczba działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	szt.	7	0	0	0	0	157	0	157	0	157	100

grupy defaworyzowane	Liczba zrealizowanych projektów współpracy krajowej	szt.	2	0	0	0	0	50	0	50	0	50	50
	Liczba zrealizowanych projektów współpracy międzynarodowej	szt.	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Liczba podmiotów którym udzielono indywidualnego doradztwa	szt.	806	9	0	15	0	22	0	23	0	23	0
	Liczba spotkań informacyjno konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	szt.	27 od 2018 roku - 40	30	0	59	0	63	0	65	0	65	0
	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	os./dni	42	24	0	48	0	119	0	119	0	119	0
	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD	os./dni	30	107	0	187	0	353	0	353	0	353	0
	2.2.2. Działania informacyjnoedukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	Liczba działań informacyjno edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	szt.	3	0	0	0	0	167	0	167	0	167

Tabela 8. Rzeczowy postęp w realizacji LSR.

W latach 2016-2020 Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” przeprowadziło 2 nabory na podejmowanie działalności gospodarczej oraz 4 nabory na rozwój działalności gospodarczej. We wszystkich naborach kwota złożonych wniosków przewyższała kwotę dostępnych środków. Zainteresowanie tego typu operacjami na obszarze LGD „Wadoviana” okazało się bardzo duże, stąd decyzja o przekazaniu dodatkowych środków na ten cel. W ten sposób w 2020 roku stan docelowy wskaźnika dotyczącego tworzenia nowych firm został zwiększony z 7 do 11, a dodatkowe środki pochodziły z otrzymanego bonusu przyznanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za osiągnięcie wysokiego poziomu podpisanych umów o przyznanie pomocy (LGD „Wadoviana” znalazło się w gronie 8 LGD w województwie małopolskim, które uzyskały możliwość ubiegania się o dodatkowe środki). Zwiększenie wartości docelowej wskaźnika doprowadziło oczywiście do spadku określonego w procentach stopnia jego realizacji. Wspomniane już duże zainteresowanie mieszkańców obszaru tego typu operacjami powoduje, że nie ma obaw co do tego, iż LGD nie poradzi sobie z pełnym zrealizowaniem opisywanego przedsięwzięcia. W przypadku rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw również w 2020 roku zmieniono stan docelowy wskaźnika (z 10 na 12), co wpłynęło na spadek realizacji. Tutaj jednak także nie należy się niepokoić o to, że nie uda się zrealizować działania. Warto dodatkowo podkreślić, że na rozwój przedsiębiorstw planowane jest przeniesienie środków zaoszczędzonych w czasie realizacji innych przedsięwzięć. Same działania związane z przedsiębiorczością należy uznać za duży sukces „Wadoviany”. W przypadku przedsięwzięcia „Rozwój produktów lokalnych” (o którym była mowa szczegółowo wcześniej) wskaźniki wynoszą aktualnie 0, ale wnioski czekają na ocenę w Urzędzie Marszałkowskim. W przypadku celu szczegółowego „Podniesienie poziomu innowacji w przedsiębiorstwach” udało się zrealizować tylko niewielką część przedsięwzięcia dotyczącego wprowadzania do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań. Wypłacono 25% środków na innowacyjne operacje, ale i w tym przypadku kolejne wnioski są już skierowane do oceny w Urzędzie Marszałkowskim. Na realizację czeka projekt w zakresie współpracy międzynarodowej.

W ramach drugiego celu ogólnego, czyli „podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny” wyróżniono dwa cele szczegółowe. W przypadku pierwszego, czyli rozwoju obszaru w szczególności w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa, wskazano cztery przedsięwzięcia. W przypadku pierwszego, jakim jest tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub

kulturalnej do lutego 2021 roku wypłacono już wszystkie środki, ale wówczas zwiększono wskaźnik z 5 do 7. Nie powinno być jednak problemów z realizacją przedsięwzięcia. W przedsięwzięciu „Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia” w lutym 2021 roku również zwiększono wskaźnik - z 5 do 6 i tutaj wnioski także znajdują się w Urzędzie Marszałkowskim i można spodziewać się pełnej realizacji tego elementu LSR. W kolejnym z przedsięwzięć, czyli promocji dziedzictwa lokalnego, w pełni zrealizowano inicjatywy promujące dziedzictwo lokalne (oszczędności jakie pojawiły się tutaj przenoszono na rozwój działalności gospodarczej), zrealizowano jeden z dwóch projektów współpracy krajowej i póki co żadnego projektu współpracy międzynarodowej. Wniosek dotyczący czwartego przedsięwzięcia, czyli „Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych” (wskaźnik - liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych) znajduje się w ocenie Urzędu Marszałkowskiego. W ramach drugiego celu szczegółowego, czyli rozwoju aktywności mieszkańców obszaru LSR, wyróżniono dwa przedsięwzięcia. W ramach pierwszego, jakim jest realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w pełni zrealizowano grant na działania aktywizujące społeczność lokalną, zrealizowano jeden z dwóch projektów współpracy krajowej i żadnego z projektów współpracy międzynarodowej. Kolejne ze wskaźników dotyczą pracy Biura LGD i tutaj wszystko odbywa się zgodnie z planem. Podobnie jak działania informacyjno-edukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu, gdzie osiągnięto lepszy stan realizacji niż założony.

Spektrum realizowanych przedsięwzięć było ogromne. Dzięki środkom finansowym pozyskanym za pośrednictwem „Wadoviany” odnowione zostały miejsca sakralne na obszarze. Pozytywem była także budowa boisk i terenów rekreacyjnych czy wydanie książek o tematyce historycznej terenów. Należy także wspomnieć, że z środków na rozwój działalności gospodarczej powstała kolejka wadowicka, która umożliwia zwiedzenie trzynastu najważniejszych miejsc związanych z życiem Karola Wojtyły. Obok typowych projektów na powstanie działalności gospodarczej, znalazły się także bardziej oryginalne działania, jak np. samoobsługowa myjnia dla psów, myjnia paneli fotowoltaicznych, produkcja nietypowych świec zapachowych, platforma do sprzedaży obuwia. W kolejnych latach LGD chciałaby kontynuować działania służące poprawie życia mieszkańców, ale w większym stopniu uwzględniając potrzebę integracji oraz ochrony środowiska.

Przedsięwzięcia	Budżet w LSR	Postęp finansowy narastająco									
		2016		2017		2018		2019		2020	
		Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona
1.1.1. Zakładanie nowych mikro i małych przedsiębiorstw	350 000 w 2020 roku 550 000	0,00	0,00	100 000	0,00	100 000	50 000	350 000	320 000	350 000	340 000
1.1.2. Rozwój mikro i małych przedsiębiorstw	3 000 000 w 2020 roku 3 360 000	0,00	0,00	992 256,63	0,00	939 596,50	422 316,50	1 838 418,50	719 638,50	2 150 467,50	1 393 332,50
1.1.3. Rozwój produktów lokalnych	225 000 w 2020 roku - 313 004,45	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
1.2.1. Wprowadzanie do przedsiębiorstw innowacyjnych rozwiązań poprzez inwestycje i/lub szkolenia	343 333,34 W 2020 roku - 609 789,34	0,00	0,00	0,00	0,00	133 961	0,00	133 414	133 414	133,414	133,414
2.1.1. Tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub	2 000 000 w 2020 roku - 2 934	0,00	0,00	992 016,34	0,00	1 971 426,24	0,00	1 971 426,24	1 638 899,92	1 971 426,24	1 022 774,53

kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania	000										
2.1.2. Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań	900 000	0,00	0,00	0,00	0,00	781 605,59	0,00	789 250,90	81 605,59	789 250,90	497 335
2.1.3. Promocja dziedzictwa lokalnego lub obszaru LSR	441 833,33 w 2020 roku - 278 828,88	0,00	0,00	0,00	0,00	231 551,70	0,00	231 551,70	215 321,20	215 321,20	164 470
2.1.4. Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych	12 500	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
2.2.1 Realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną, w tym grupy defaworyzowane	2 174 333,33 w 2020 roku - 1 907 877,33	0,00	0,00	0,00	0,00	99 774,50	0,00	83 544	21 744	83 544	83 544
2.2.2. Działania informacyjnoedukacyjne w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu	75 000 w 2020 roku - 50 000	0,00	0,00	0,00	0,00	50 000	0,00	50 000	0,00	50 000	0,00

Tabela 9. Finansowy postęp w realizacji LSR.

W 2020 roku LGD „Wadoviana” spełniła warunki, jakie zostały przedstawione przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, dotyczące możliwości ubiegania się o dodatkowe środki finansowe i w ten sposób pozyskało je do budżetu w ramach PROW 2014-2020. Kwota wyniosła 760 000 zł. W wyniku analizy przeprowadzonych w latach 2016-2020 naborów wniosków oraz zgłaszanego zapotrzebowania przez potencjalnych wnioskodawców, Zarząd podjął decyzję o przekazaniu kwoty 200 000 zł na działania związane z podejmowaniem działalności gospodarczej i kwoty w wysokości 360 000 zł na działania związane z rozwojem działalności gospodarczej. Dodatkowo 200 000 przekazano na przedsięwzięcie dotyczące tworzenia i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej. W konsekwencji zwiększono także wskaźniki planowane do osiągnięcia.

Generalnie największe środki przeznaczono i wypłacono na przedsiębiorczość. Jak już wspomniano przy omawianiu postępu rzeczowego, mimo iż w 2020 roku wypłacono tylko część środków z budżetu, nie ma większych obaw co do pełnej realizacji przedsięwzięć. Podobnie rzecz przedstawia się z innymi działaniami. Najwięcej problemów może być natomiast z projektami współpracy.

5.3. Projekty współpracy

Do momentu rozpoczęcia ewaluacji zewnętrznej (czerwiec 2021) LGD „Wadoviana” zrealizowała jeden projekt współpracy - „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją”. Rozpoczął się on w kwietniu 2018 roku i trwał do czerwca 2019 roku. Całkowity budżet projektu wyniósł 181 949 zł, a udział „Wadoviany” 32 459,85 zł. W projekcie, prócz „Wadoviany” wzięły udział LGD „Podbabiogórze”, „Dolina Soły”, „Żywiecki Raj”. Podstawą działań były wizyty studyjne oraz utworzenie i oznakowanie „Szlaku Kulinarne” pod nazwą „Kulinarne Dziedzictwo Kulturowe”, a także wydanie publikacji i przeprowadzenie konkursu na najlepsze regionalne potrawy kulinarne. Osoby spoza projektu mogły korzystać z warsztatów kulinarnych, prezentacji i degustacji regionalnych potraw oraz przede wszystkim sięgnąć po przewodnik kulinarny wraz z mapą „Kulinarne Smaki Czterech Krain”. Warto podkreślić, że kapituła konkursu im. Czernieckiego na najlepszą publikację o lokalnych i regionalnych kulinariach uhonorowała przewodnik w 2019 roku główną nagrodą - Pucharem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto za w/w projekt Stowarzyszenie otrzymało

wyróżnienie w konkursie Róża Regionów na najlepsze projekty promujące polskie produkty turystyczne w kategorii „projekt specjalny”.

Aktualnie wraz z LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich” i LGD „Dolina Soły” przygotowany jest projekt współpracy, w którym podstawą ma być *geocaching* (gra terenowa, w której wykorzystywane są odbiorniki GPS). Bardziej problematyczna wydaje się realizacja międzynarodowego projektu współpracy. Przygotowywany został projekt, którego liderem miało być LGD z Grecji, a uczestnikami 24 LGD-y (14 z Grecji, 5 z Polski, 3 z Portugalii i po 1 z Litwy i Cypru). Dotyczyć miał on inwentaryzacji zasobów poszczególnych obszarów pod kątem turystyki. Przeszkodą w realizacji jest przede wszystkim pandemia COVID-19 i ograniczenia z niej wynikające. Kwestia realizacji międzynarodowego projektu współpracy wymaga z pewnością wyczerpanego wysiłku przedstawicieli LGD „Wadoviana”. Jest to ostatnie duże przedsięwzięcie, którego dokończenie jest niezbędne by zakończyć realizację ewaluowanej LSR pełnym sukcesem.

5.4. Działania poza RLKS

„Wadoviana” stara się o pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych z zewnętrznych źródeł i tym samym ma na swoim koncie kilka działań realizowanych poza RLKS. W tym kontekście można przywołać piknik strażacki, który odbył się 10 września 2017 roku i został zorganizowany dzięki dofinansowaniu z FIO Małopolska Lokalnie, Gminy Miejskiej Kraków oraz Województwa Małopolskiego. Był on zwieńczeniem projektu „150 lat historii pożarnictwa na ziemi wadowickiej”. W trakcie pikniku odbył się pokaz zabytkowych wozów i pojazdów strażackich, pokazy ratownictwa medycznego i drogowego oraz wiele konkursów. Spośród innych działań można wskazać wizytę studyjną LGD „Dolina Soły” i „Dolina Karpia”, która odbyła się 30 sierpnia 2018 roku na obszarze „Wadoviany”. Akcja odbyła się w ramach projektu „Wykorzystanie zasobów lokalnych szansą na rozwój Małopolski Zachodniej” finansowanego ze środków Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich w ramach PROW 2014-2020. Przedsiębiorcy zaprezentowali swoją działalność gospodarczą w trakcie konferencji, a także zaprosili do zwiedzania przedsiębiorstw. Spośród działań poza RLKS należy podkreślić, że corocznie organizowana jest finansowana ze środków gminy Wadowice „Biesiada Wadowicka” (w 2020 roku odbyła się w dużej mierze online).

„Wadoviana” aktualnie realizuje trzy projekty poza RLKS. Pierwszym jest „Muzyczne Wadowice” finansowany z Mecenatu Małopolski, w ramach którego odbędą się trzy koncerty. Następnym jest kolejna edycja „Biesiady Wadowickiej” finansowana z środków gminy Wadowice. Z tych samych źródeł finansowane będą dożynki gminne „Święto Plonów”. Warto także dodać, że Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” podejmuje także szereg działań wspierających akcje charytatywne na obszarze, włączając się bezpośrednio w ich realizowanie albo podejmując samodzielnie inicjatywy (np. akcja szycia maskotek dla niepełnosprawnych dzieci oraz akcja szycia maseczek w okresie wybuchu epidemii Covid-19, do której zaproszono Koła Gospodyń Wiejskich i w ten sposób uszyto ok. 5 tysięcy sztuk maseczek, które przekazano do szpitali, domów pomocy społecznej i mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana”).

Działania poza RLKS wpisują się w cele realizowane w strategii. Można tutaj wskazać aktywizację mieszkańców, działania na rzecz spędzania wolnego czasu, a także wspieranie grup defaworyzowanych.

5.5. Działalność Biura LGD

W Biurze LGD zatrudnionych jest pięć osób (cztery etaty), a aktualny skład osobowy ukształtował się w 2020 roku. Stosunkowo duża rotacja pracowników, która miała miejsce wcześniej wymagała większego zaangażowania i szybszego wdrożenia nowych pracowników w realizację LSR. Każdy z obecnie zatrudnionych pracowników ma swój zakres obowiązków, ale zadania wykonywane są także przy współpracy w zależności od potrzeby zrealizowania zadań w określonym krótkim terminie czasowym lub skumulowania obowiązków nakładających się na siebie w jednym czasie (kontrole, nabory wniosków, posiedzenia Rady itp.). Współpraca z Radą i Zarządem układa się bardzo dobrze i nie ma problemu z zaangażowaniem członków organów w życie Stowarzyszenia. W trakcie pandemii COVID-19 pracownicy przeszli na pracę zdalną, ale zapewniono działanie Biura LGD, ustalono dyżury pracowników z zachowaniem reżimu sanitarnego. Starano się też w większym stopniu wykorzystywać komunikację telefoniczną czy internetową.

W „Wadovianie” duża uwaga przykładana jest do podnoszenia kompetencji. Szkolenia pracowników LGD od 1 stycznia 2016 roku do 31 maja 2021 roku przeprowadzono regularnie i było ich dużo. W 2016 roku były realizowane pierwsze nabory wniosków i w związku z tym

szkolenia były intensywniejsze i częściej organizowane. W kolejnych latach pewne procedury zostały wypracowane i na tej podstawie realizowano poszczególne zadania. W 2020 roku odbyły się 3 szkolenia (tak jak np. w 2018). Szkolenia były realizowane zgodnie z potrzebami wynikającymi z prowadzonych działań (np. szkolenie z obsługi platformy witkac było niezbędne w celu prowadzenia naborów wniosków, a szkolenie z ochrony danych osobowych wynikało z konieczności dostosowania do nowych przepisów). Szczegóły dotyczące szkoleń zaprezentowano w poniższych tabelach.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
27-28.06.2016	„Praca Rady w zakresie zgodności operacji i ich oceny według lokalnych kryteriów w ramach wdrażania LSR przez LGD”	Marzena Cieślak	4
13.09.2016	„Procedury wyboru i oceny operacji w ramach poddziałania: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”	Katarzyna Gajowiec-Kowaczewska	3
24.10.2016	Obsługa Platformy Obsługi Projektów	Przedstawiciel firmy Witkac Sp.zo.o	3
05.11.2016	„Ocena wniosków w ramach poddziałania: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”	Marzena Cieślak	4
07.03.2017	Podniesienie kompetencji w tym praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia przez LGD doradztwa dla wnioskodawców i skutecznej komunikacji ze społecznością lokalną, a także wypracowanie skutecznych metod komunikacji ze społecznością lokalną dla wzmocnienia roli LGD w środowiskach lokalnych.	Leszek Leśniak Katarzyna Jórka	2
05.04.2017	Szkolenie dla Lokalnych Grup Działania "Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER"	Pracownicy UMWM	1
22.04.2017	Zasady ochrony danych osobowych w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Wadoviana;	Paweł Rodak	3
26-27.04.2017	Obsługa Platformy Obsługi Projektów - stosowanie procedur oceny i wyboru projektów do finansowania w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność z wykorzystaniem systemu lgd.witkac.pl	Przedstawiciel Firmy Witkac Sp.zo.o	2
08-09.06.2017	Zapewnienie skutecznego i efektywnego wdrażania programu Leader w Województwie Małopolskim	Aleksandra Latocha-Fundacja BiS	1
12-13.06.2017	Procedura grantowa	Marzena Cieślak	3
09.12.2017	Budowanie marki lokalnej	Olga Gałek - Fundacja Miejs i Ludzi Aktywnych MILA	3
10.12.2017	Monitoring i ewaluacja dokumentów strategicznych	Marzena Cieślak	3
16.04.2018	Szkolenie z zakresu zmian w ochronie danych osobowych,	Paweł Rodak	3

	bezpieczeństwa informacji w związku z wejściem w życie RODO		
03.12.2018	Nowoczesne technologie ułatwiające zarządzanie NGO: Obsługa Kont Social Media	Michał Nowak	3
04.12.2018	Profesjonalne prowadzenie spotkań, szkoleń i doradztwa: „Asertywność w komunikacji”	Ilona Opaszowska	3
03.04,04.04, 30.04.2019	Aktywizacja społeczności lokalnej: Questing	Barbara Kazor	3
11-12.07.2019	Myślenie projektowe- Uruchom myślenie projektowe w swojej NGO”	Magdalena Szczudło	1
23.09.2019	Aspekty prawne i finansowe funkcjonowania organizacji pozarządowych, w tym w szczególności LGD	Monika Pałka	3
20.11.2019	Szkolenie w ramach planu naprawczego	Marzena Cieślak	5
22.11.2019	Szkolenie informacyjne dla partnerów KSOW	Pracownicy UMWM	2
09.11.2020	Skuteczne i efektywne wdrażanie programu Leader, budowanie partnerstw, współpraca.	Marzena Cieślak	4
10.11.2020	Profesjonalne prowadzenie spotkań, szkoleń i doradztwa.	Marzena Cieślak	4
10.12.2020	Komercjalizacja produktu lokalnego	Barbara Petek-Matuła	4

Tabela 10. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
27-28.06.2016	„Praca Rady w zakresie zgodności operacji i ich oceny według lokalnych kryteriów w ramach wdrażania LSR przez LGD”	Marzena Cieślak	4	12
13.09.2016	„Procedury wyboru i oceny operacji w ramach poddziałania: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”	Katarzyna Gajowiec-Kowaczewska	4	6
28.10.2016	„Ocena wniosków w ramach poddziałania: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego PROW 2014-2020”	Biuro LGD”Wadoviana”	-	9
22.04.2017	Zasady ochrony danych osobowych w Stowarzyszeniu Lokalna Grupa Działania Wadoviana;	Paweł Rodak	2	7
01-02.06.2017	Podniesienie kompetencji w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność.	Leszek Leśniak	1	-
06.06.2017	Obsługa Platformy Obsługi Projektów - praca w systemie lgd.witkac.pl	Pracownik Biura LGD”Wadoviana”	4	12
12-13.06.2017	Procedura grantowa	Marzena Cieślak	4	1
14.11.2017	Obsługa Platformy obsługi Projektów	Biuro LGD	-	8

16.04.2018	Szkolenie z zakresu zmian w ochronie danych osobowych, bezpieczeństwa informacji w związku z wejściem w życie RODO	Paweł Rodak	2	2
03.12.2018	Nowoczesne technologie ułatwiające zarządzanie NGO: obsługa kont social media	Michał Nowak	1	2
04.12.2018	Profesjonalne prowadzenie spotkań, szkoleń i doradztwa: Asertywność w komunikacji”	Ilona Opaszowska	2	1
03.04, 04.04,30.04. 2019	Aktywizacja społeczności lokalnej: Questing	Barbara Kazior	1	1
19.11.2019	Szkolenie w ramach planu naprawczego	Marzena Cieślak	1	7
09.11.2020	Skuteczne i efektywne wdrażanie programu Leader, budowanie partnerstw, współpraca	Marzena Cieślak	2	-
10.11.2020	Profesjonalne prowadzenie spotkań, szkoleń i doradztwa	Marzena Cieślak	2	-

Tabela 11. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021.

Celem działań komunikacyjnych prowadzonych przez wszystkie LGD jest wsparcie realizacji założeń LSR, w tym przybliżenie mieszkańcom idei określonych w tym dokumencie strategicznym oraz zachęcanie członków lokalnej społeczności do włączenia się w jego wdrażanie poprzez aktywne uczestnictwo w proponowanych przedsięwzięciach. W przypadku LGD „Wadoviana” działania komunikacyjne skierowano do grup docelowych, określonych na podstawie analizy SWOT i diagnozy obszaru. Należą do nich: mieszkańcy obszaru LSR, przedstawiciele grup defaworyzowanych; faktyczni i potencjalni beneficjenci, w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, jednostki samorządu terytorialnego oraz partnerzy społeczni i gospodarczy.

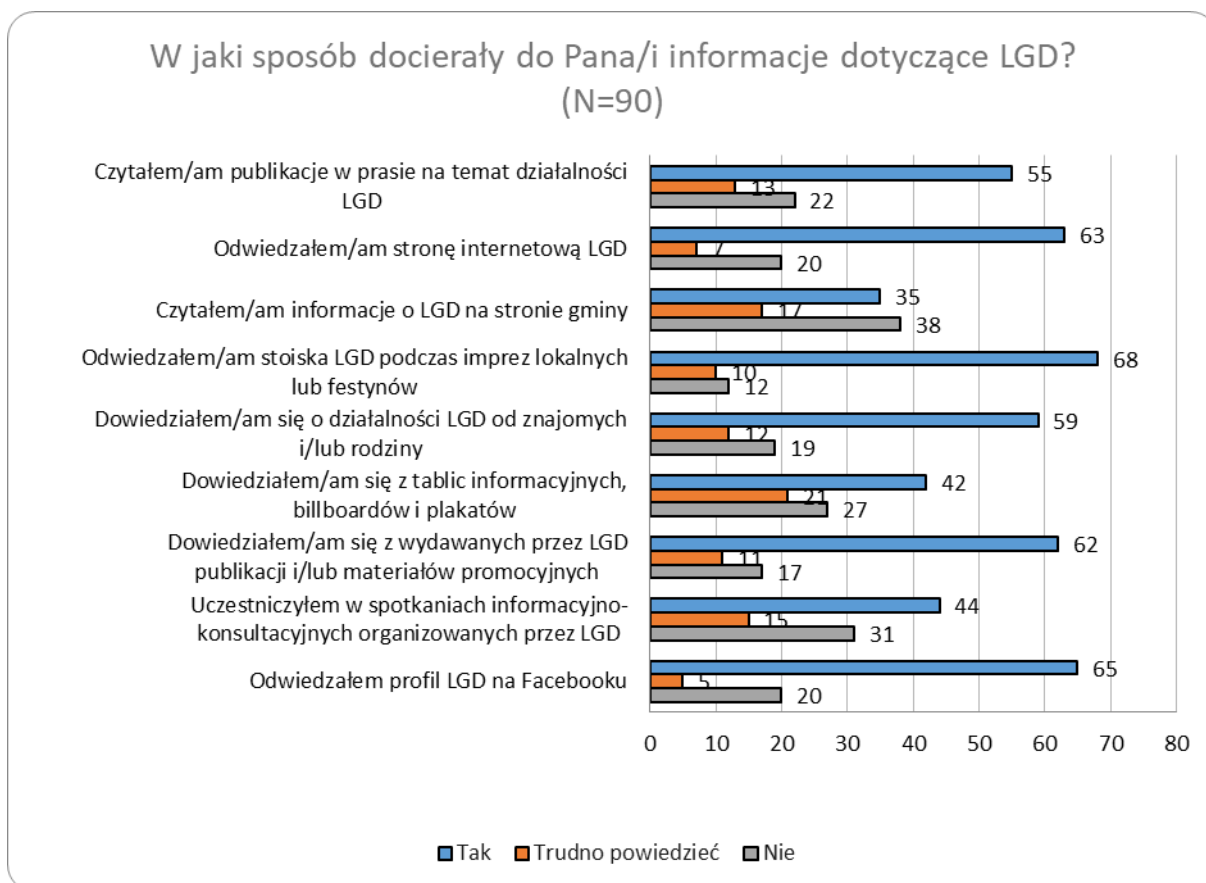
W LSR zaplanowano następujące działania komunikacyjne:

- organizacja 31 szkoleń/warsztatów aktywizujących społeczność lokalną,
- organizacja 4 konferencji, 10 spotkań/seminariów dot. PROW 2014-2020,
- organizacja 4 konkursów związanych z PROW 2014-2020,
- wydanie 8 600 sztuk materiałów promocyjnych,
- opublikowanie 265 informacji na stronie www.wadoviana.pl,
- opublikowanie 45 informacji w mediach lokalnych (prasa, radio, portale internetowe),
- udział w 24 imprezach lokalnych i regionalnych,

- wydanie 32 sztuk newsletterów,
- przygotowanie 68 komunikatów sms,
- przygotowanie 8 raportów badających opinie i satysfakcję beneficjentów.

Plan komunikacyjny ulegał zmianom, na co wpływ miał między innymi fakt, iż został on pierwotnie stworzony z myślą o zakończeniu działań komunikacyjnych w 2020 roku. Z czasem niezbędne okazało się jego rozszerzenie na 2021 rok. Wpływ na tę decyzję miał fakt, że pozostały do wykorzystania środki (zorganizowano dodatkową konferencję i szkolenie dla beneficjentów, imprezy lokalne), których zagospodarowanie wymagało wsparcia w postaci działań komunikacyjnych. Spośród wszystkich elementów składowych planu komunikacyjnego, szczególnie skuteczne w opinii przedstawicieli LGD są newsletter oraz współpraca z mediami. Ciekawą inicjatywą są konkursy związane z PROW 2014-2020 organizowane dla dzieci i młodzieży. Warto też zauważyć, że w trakcie pandemii szkolenia dla beneficjentów odbywały się drogą online i dało się zaobserwować wzrost zainteresowania tego rodzaju rozwiązaniem.

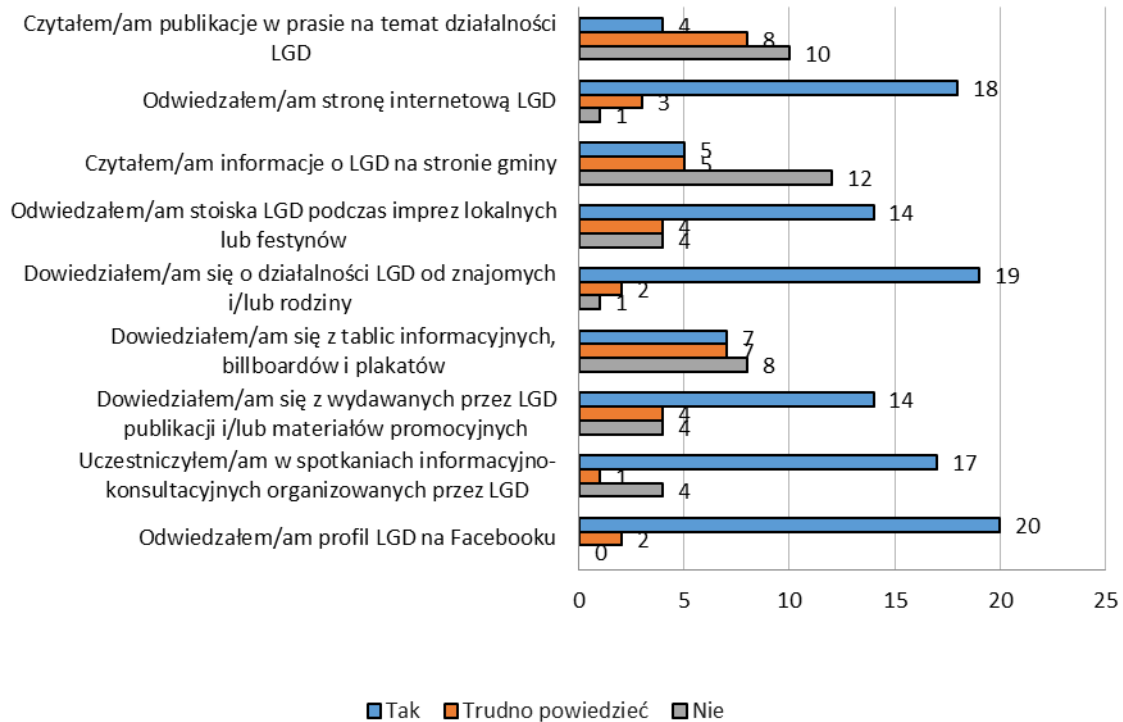
Nawiązując do planu komunikacyjnego warto sprawdzić opinie samych mieszkańców gmin obszaru LGD na temat tego czy jego realizacja była skuteczna. W ankiecie zadano pytanie o rozpoznawalność LGD „Wadoviana”. Spośród 104 badanych mieszkańców, 90 wybrało odpowiedź twierdzącą, a 14 stwierdziło, że nigdy nie słyszało o LGD. Osobom, które wskazały, iż słyszały o LGD „Wadoviana” zadano kolejne pytanie dotyczące tego, w jaki sposób dotarły do informacji o LGD.

Wykres 6. Metody docierania informacji o LGD „Wadoviana” do mieszkańców obszaru.

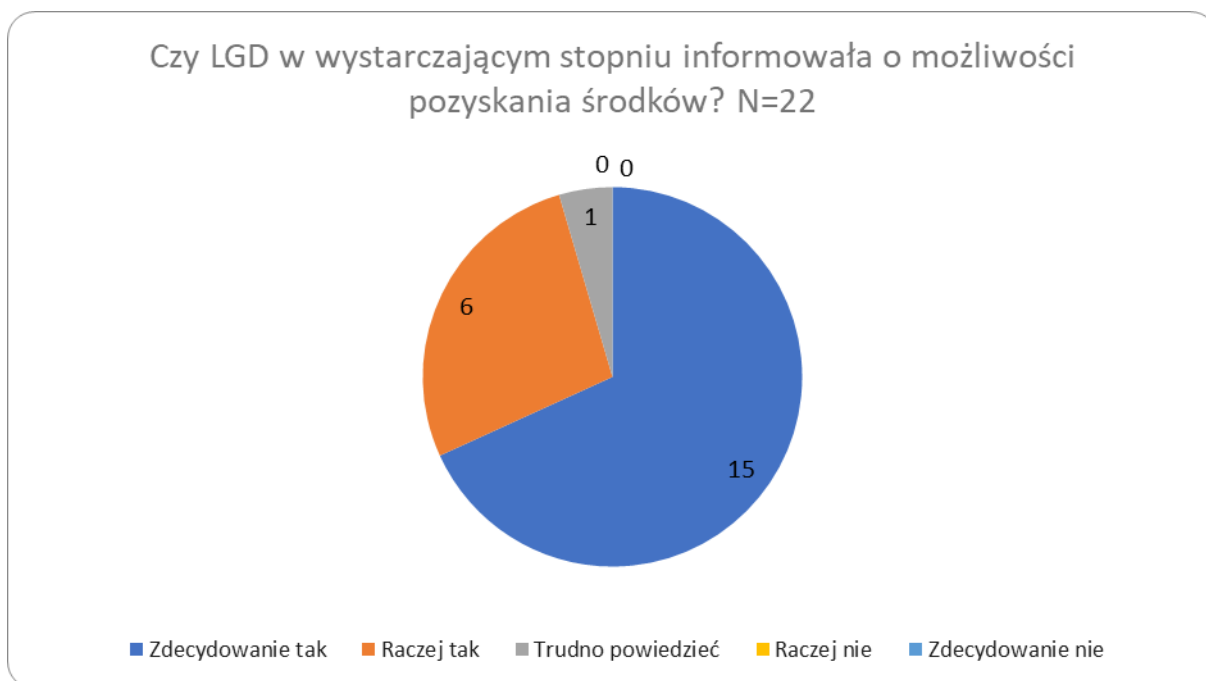
Dane z powyższego wykresu pokazują, iż analizowany plan komunikacji był realizowany skutecznie. Najwięcej mieszkańców gmin obszaru LGD biorących udział w badaniu wskazało, iż źródłem informacji o LGD było odwiedzanie stoiska LGD w trakcie imprez lokalnych czy festynów (68), a niewiele mniej osób (65) wskazało w tym aspekcie profil LGD na Facebooku. Bardzo dużo ankietowanych stwierdziło, że dotarło do informacji o „Wadovianie” dzięki stronie internetowej LGD (63) oraz dzięki wydawanym przez LGD publikacjom i/lub materiałom promocyjnym (62). Pozytywnie należy także ocenić fakt, że wiele osób wskazywało na pozyskanie informacji od znajomych i/lub rodziny (59) oraz poprzez publikacje w prasie na temat działalności LGD (55). Nieco mniej osób dotarło do informacji o LGD dzięki uczestnictwu w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (44). Na podstawie odpowiedzi udzielonych przez mieszkańców, którzy brali udział w badaniu ankietowym można wskazać, iż najmniej efektywne były tablice informacyjne, billboardy i plakaty (42) oraz informacje o LGD umieszczane na stronach gmin (35). W kontekście działań komunikacyjnych, warto również sprawdzić, w jaki sposób docierały do potencjalnych beneficjentów informacje o naborze wniosków w LGD.

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD? (N=22)

Wykres 7. Metody docierania informacji o naborach w LGD „Wadoviana” do potencjalnych beneficjentów.

Ankietowani beneficjenci potwierdzają, że sieć internetowa to aktualnie najlepszy kanał komunikacyjny. Najwięcej wnioskodawców biorących udział w badaniu ankietowym wskazało, iż to profil LGD na Facebooku (20) oraz strona internetowa LGD (18) były źródłem informacji o naborze wniosków i jednocześnie najmniej badanych stwierdziło, iż metody te nie odegrały w tym zakresie żadnej roli. Bardzo ważne okazały się również informacje pozyskane od znajomych i/lub rodziny (19 wskazań), a także uczestnictwo w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD (17 wskazań). Istotną rolę odegrało również odwiedzanie stoisk LGD w trakcie imprez lokalnych czy festynów (14 wskazań). Najślabiej w ankiecie wypadły informacje zamieszczane na tablicach informacyjnych, billboardach czy plakatach (7 wskazań), informacje o LGD na stronie gminy (5 wskazań) oraz publikacje w prasie na temat działalności LGD (4 wskazania). Kolejną kwestią wartą analizy jest to, jak beneficjenci oceniają sposób, w jaki LGD informowała o możliwości pozyskania środków.

Wykres 8. Ocena beneficjentów na temat stopnia informowania przez LGD o możliwości pozyskania środków.

Ankietowani beneficjenci bardzo pozytywnie oceniają działalność Biura LGD w zakresie informowania o możliwości pozyskania środków. 21 spośród 22 badanych pozytywnie wypowiedziało się w tej kwestii, z czego odpowiedź „zdecydowanie tak” wybrało 15 z nich (jedna osoba nie potrafiła jednoznacznie opowiedzieć się w tej kwestii). Warto podkreślić, że żaden z ankietowanych beneficjentów nie ocenił negatywnie Biura LGD w zakresie informowania o możliwościach pozyskania wsparcia. Można więc stwierdzić, że „Wadoviana” wywiązuje się z jednego z podstawowych zadań, do jakich zostały powołane Lokalne Grupy Działania.

Jedną z najważniejszych form komunikacji z lokalną społecznością jest doradztwo i temu aspektowi należy poświęcić więcej uwagi. W latach 2016-2018 PROW 2014-2020 był nowym programem i potencjalni wnioskodawcy nie znali zasad oraz warunków przyznawania dofinansowania, stąd Biuro udzielało doradztwa zdecydowanie więcej. W 2019 roku w związku z zaleceniem Lokalnej Grupy Działania, których stopień realizacji LSR był na zadowalającym poziomie, były proszone o wstrzymanie się z ogłaszaniem naborów, tak aby LGD z mniejszą realizacją wskaźników mogły przeprowadzić nabory. W związku z brakiem ogłoszonych naborów w LGD „Wadoviana” zainteresowanie doradztwem było więc niewielkie. Dodatkowo wiele firm konsultingowych wyspecjalizowało się w sporządzaniu

dokumentacji aplikacyjnej dotyczącej naborów w LGD-ach i często sam wnioskodawca umawiał się na doradztwo jednorazowo - aby uzyskać punkt w ramach lokalnych kryteriów. Ponadto sytuacja związana z pandemią również nie sprzyjała doradztwu. Wprowadzane ogólnie obostrzenia nakładały wiele ograniczeń również na Biuro LGD. Nie mniej jednak zarówno Zarząd Stowarzyszenia, jak i pracownicy Biura starali się aby doradztwo było prowadzone za pośrednictwem rozmowy telefonicznej, poczty elektronicznej czy osobiście w siedzibie Biura z zachowaniem reżimu sanitarnego. Ogólna sytuacja w kraju miała także niekorzystny wpływ na zainteresowanie potencjalnych wnioskodawców pozyskaniem dofinansowania ze względu na niepewną sytuację gospodarczą oraz wprowadzeniem ograniczeń dla kolejnych branż działalności gospodarczej (m.in. zamknięcie obiektów gastronomicznych, gabinetów kosmetycznych, fryzjerskich). Wielu przedsiębiorców znalazło się w bardzo trudnej sytuacji finansowej, która spowodowała nierzadko redukcję zatrudnienia. Dofinansowanie z PROW 2014-2020 dla podmiotów prowadzących działalność gospodarczą przydzielane jest w formie refundacji, co oznacza, że wnioskodawca otrzymuje dofinansowanie dopiero po zrealizowaniu i rozliczeniu całości operacji, ponadto musi zabezpieczyć wkład własny. W związku z powyższym zainteresowanie pozyskaniem dofinansowania, a tym samym doradztwem było mocno ograniczone. Szczegóły na temat udzielonych porad zaprezentowano w poniższej tabeli.

	Dane na dzień					
	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.05.2021
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	108	44	73	9	1	4
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	22	2	0	0	9	28
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	0	0	0	0	0	0
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	130	46	73	9	10	32

Tabela 12. Doradztwo w Biurze LGD "Wadoviana".

W kontekście oceny doradztwa warto spojrzeć na wyniki ankiet przygotowanych dla beneficjentów. Zdecydowana większość ankietowanych korzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. Najczęściej korzystano (21 z 22 badanych) ze wsparcia polegającego na pozyskaniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla projektu. Niewiele mniej osób (19) wskazało, iż skorzystało ze wsparcia w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania. 18 badanych beneficjentów stwierdziło, iż skorzystało ze wsparcia polegającego na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich, a także z porad w zakresie wypełniania dokumentów koniecznych do złożenia wniosków. Nieco mniej respondentów (15) skorzystało ze wsparcia w zakresie dopracowania koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające z LSR oraz wyjaśnienia szczegółowych zasad oceny wniosków. Szczegóły zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 9. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.

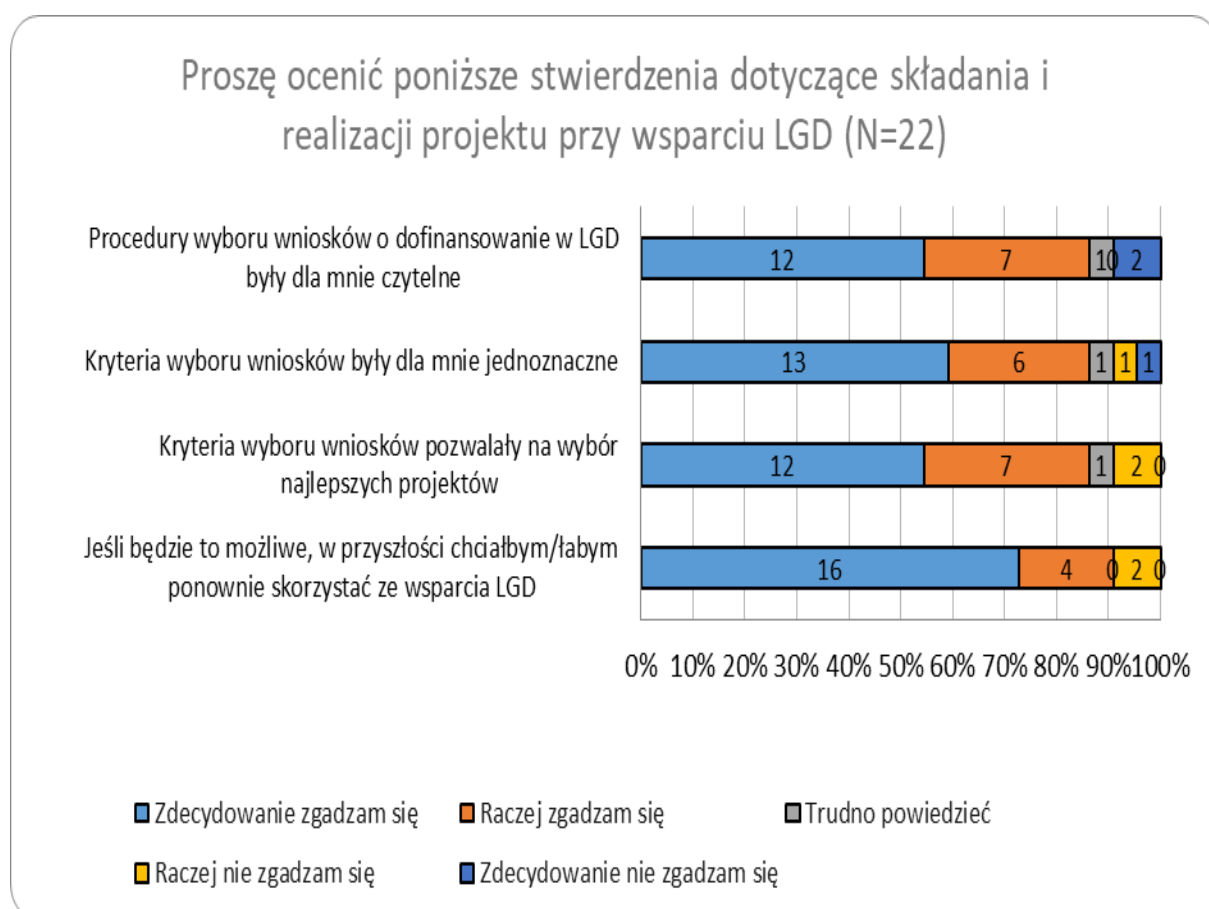

Samo doradztwo ocenione zostało przez badanych beneficjentów bardzo pozytywnie. Dotyczy to przede wszystkim etapu składania wniosku, ale również etapy realizacji operacji oraz rozliczania operacji zostały ocenione bardzo dobrze. Warto podkreślić wysokie oceny dotyczące przygotowania merytorycznego doradców LGD i fakt, iż krytyczne głosy były jedynie pojedyncze, a żaden spośród ankietowanych nie wyraził zdecydowanej krytyki prowadzonego przez „Wadovianę” doradztwa. Szczegółowe wyniki badania ankietowego w tym zakresie zostały przedstawione na poniższej tabeli.

Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji								
		Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie	N
Etap składania wniosku	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	17	3	2	0	0	0	22
	Udzielone porady były przydatne	18	3	1	0	0	0	22
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	17	3	1	1	0	0	22
Etap realizacji operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	15	6	1	0	0	0	22
	Udzielone porady były przydatne	17	4	1	0	0	0	22
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	17	4	0	1	0	0	22
Etap rozliczania operacji	Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	13	6	2	0	0	1	22
	Udzielone porady były przydatne	16	3	2	0	0	1	22
	Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	16	3	1	1	0	1	22

Tabela 13. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

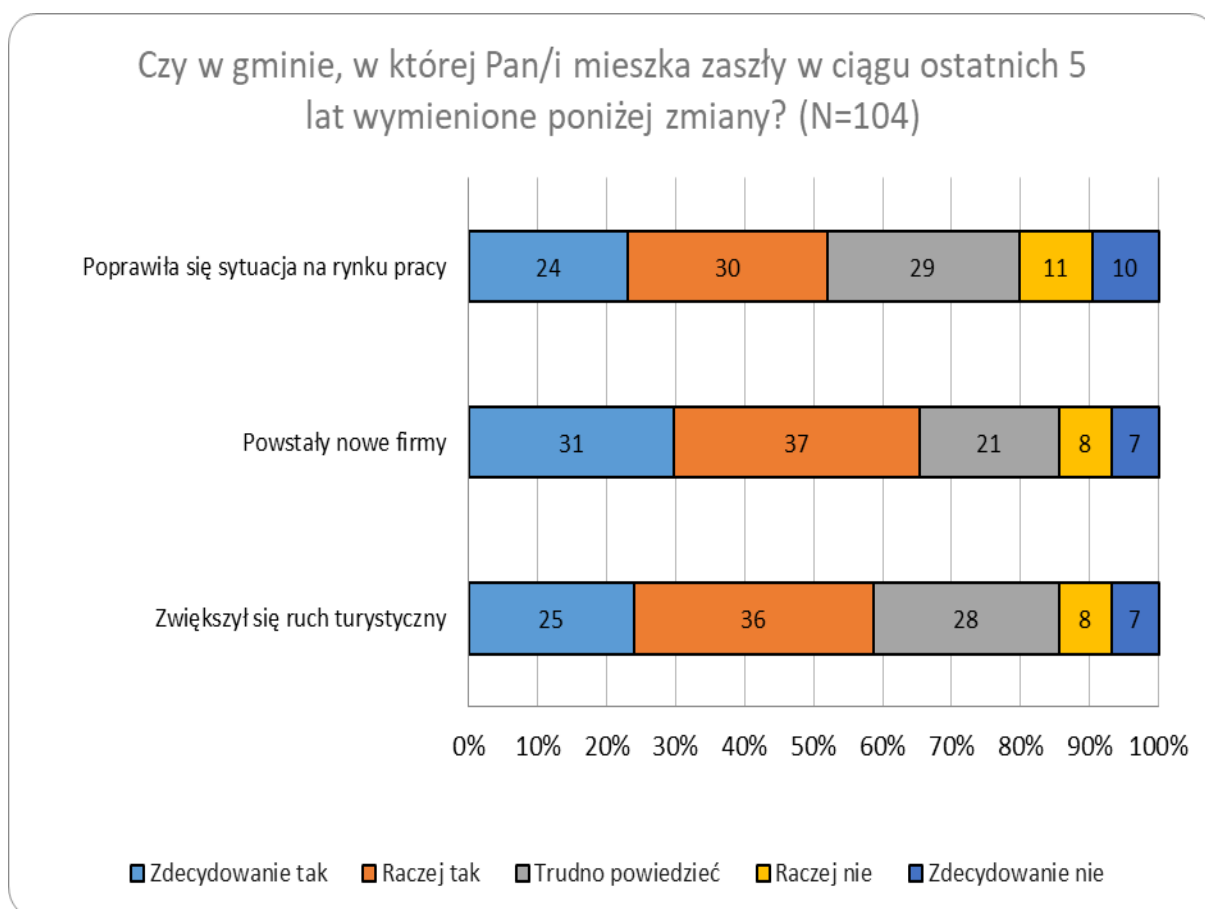
Ankietowani beneficjenci zostali poproszeni o ocenę poszczególnych elementów procesu składania wniosków i późniejszej realizacji operacji. Wyniki badania w tym zakresie okazały się bardzo pozytywne, a głosy krytyczne były pojedyncze. 19 z 22 respondentów stwierdziło, że procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla nich czytelne, kryteria wyboru wniosków jednoznaczne i pozwalające na wybór najlepszych projektów. O tym jak dobrze oceniana jest potrzeba funkcjonowania i dotychczasowa działalność LGD najlepiej świadczy fakt, iż tylko dwóch spośród badanych beneficjentów wykluczyło zabieganie o ponowne wsparcie ze strony LGD w przyszłości (gdyby pojawiła się taka możliwość), a pozytywne zdanie na ten temat miało 20 ankietowanych, z czego 16 wskazało odpowiedź „zdecydowanie tak”. Szczegóły ocen poszczególnych stwierdzeń dotyczących procesu składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD zaprezentowano na poniższym wykresie.

Wykres 10. Ocena stwierdzeń dotyczących składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD „Wadoviana”.

5.6. Zmiany na obszarze objętym LSR w ocenie członków lokalnej społeczności

Analiza danych pokazuje, że „Wadoviana” w analizowanym okresie dążyła do realizacji założonych przez siebie celów i osiągała na tej drodze mniejsze i większe sukcesy. Działalność stowarzyszenia niewątpliwie wpływała na pozytywne zmiany w gminach obszaru LGD. Warto sprawdzić czy ocena ta znajduje potwierdzenie w opiniach jego mieszkańców. Na początek analizie poddane zostaną opinie na temat przedsiębiorczości, których rozkład został przedstawiony na wykresie nr 11.

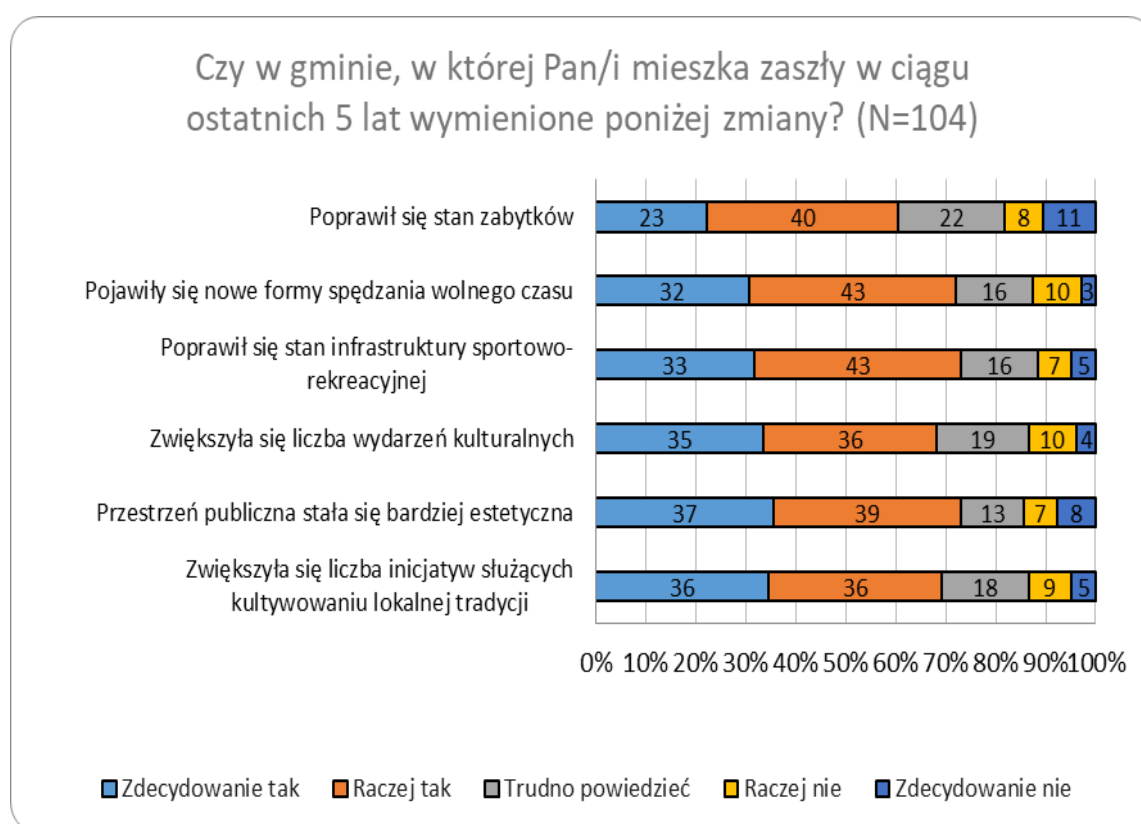

Wykres 11. Ocena zmian dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Mieszkańcy, którzy oddali swoje głosy w ankiecie pozytywnie oceniają zmiany na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat. Spośród 104 głosów, 68 osób dostrzega pojawienie się nowych firm, a 61 osób zwiększenie się ruchu turystycznego (przeciwne zdania jest w obu przypadkach 15 ankietowanych). Badani dostrzegają więc zmiany, które zostały opisane powyżej na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego. W przypadku

poprawy sytuacji na rynku pracy głosów pozytywnych jest nieco mniej - 54 i jednocześnie więcej negatywnych 21. Należy jednak zauważyć, że w dalszym ciągu jest to wynik bardzo dobry i potwierdza rozwój jaki był udziałem gmin wchodzących w obszar LGD w ostatnich pięciu latach. Można też stwierdzić, że w ostatnich 5 latach „Wadoviana” reagowała na wskazane w LSR największe problemy obszaru LGD i tym samym przyczyniała się do tworzenia odpowiednich warunków do rozwoju sektora gospodarczego.

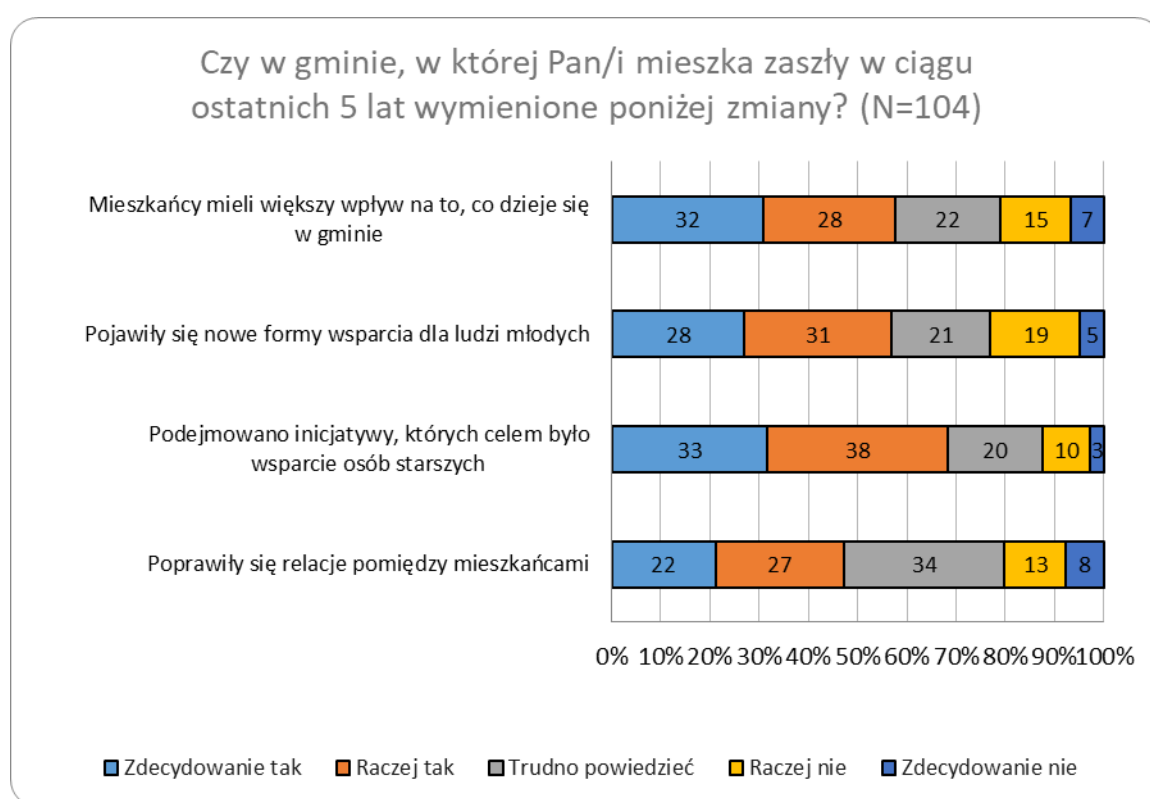
Kolejną kwestią, której warto poświęcić uwagę są zmiany atrakcyjności zamieszkiwanego obszaru, zarówno pod względem potrzeb mieszkańców, jak i potencjalnych turystów. Szczegóły pokazuje poniższy wykres.

Wykres 12. Ocena zmian dotyczących kultury i rekreacji na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Mieszkańcy dostrzegają pozytywne zmiany w zakresie kultury i rekreacji w ostatnich pięciu latach. Aż 76 spośród 104 ankietowanych odnotowało poprawę stanu infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, a przeciwną opinię wyraziło tylko 12 osób. Również 76 respondentów stwierdziło, iż w przeciągu pięciu ostatnich lat przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna (głosów krytycznych było w tym przypadku 15). Bardzo entuzjastycznie

ankietowani mieszkańcy wypowiedzieli się na temat pojawienia się nowych form spędzania wolnego czasu - odnotowało to 75 badanych osób (13 głosów na "nie"), a dwie osoby mniej dostrzegły zwiększenie się liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji (14 nie odnotowało takiej zmiany). Pozytywnie przedstawiają się opinie badanych mieszkańców na temat zwiększenia liczby wydarzeń kulturalnych - 61 spośród 104 badanych zauważa jej wzrost, a przeciwną ocenę formułuje jedynie 14 osób. Najmniej entuzjastycznych opinii można odnotować w przypadku poprawy stanu zabytków, ale liczba 63 pozytywnych ocen i tak robi wrażenie (choć tutaj odnotowano najmniej odpowiedzi 'zdecydowanie tak' - 23 i najwięcej odpowiedzi 'raczej nie' i 'zdecydowanie nie' - 19).

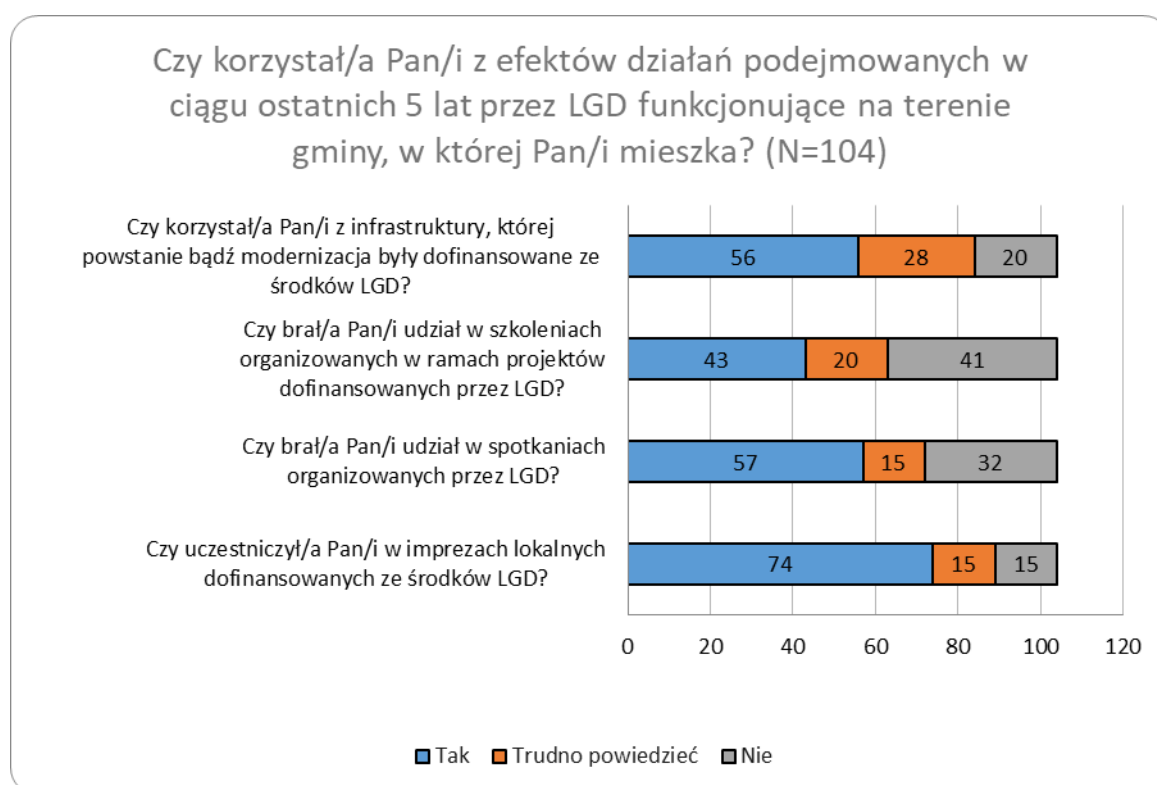

Wykres 13. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.

Badani mieszkańcy gmin obszaru LGD pozytywnie oceniają zmiany dotyczące podejmowania inicjatyw, których celem było wsparcie osób starszych. 71 spośród 104 ankietowanych zauważyło takie działania, a 13 było przeciwnego zdania. Mniej pozytywnych opinii ankietowani mieszkańcy wyrazili w kwestii pojawienia się nowych form wsparcia dla ludzi młodych - 59 osób wskazało takie zmiany, a 24 było odmiennego zdania. Należy

podkreślić, iż badani w większości stwierdzili, że w ciągu ostatnich 5 lat mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie (60 osób odnotowało taką zmianę, zaś 22 było przeciwnego zdania). Pozytywnie należy odbierać także opinie respondentów w temacie poprawy relacji między mieszkańcami, gdzie głosów aprobujących było więcej niż negujących - odpowiednio 49 i 21.

Kolejną kwestią, której warto poświęcić uwagę, są opinie badanych mieszkańców na temat efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD.

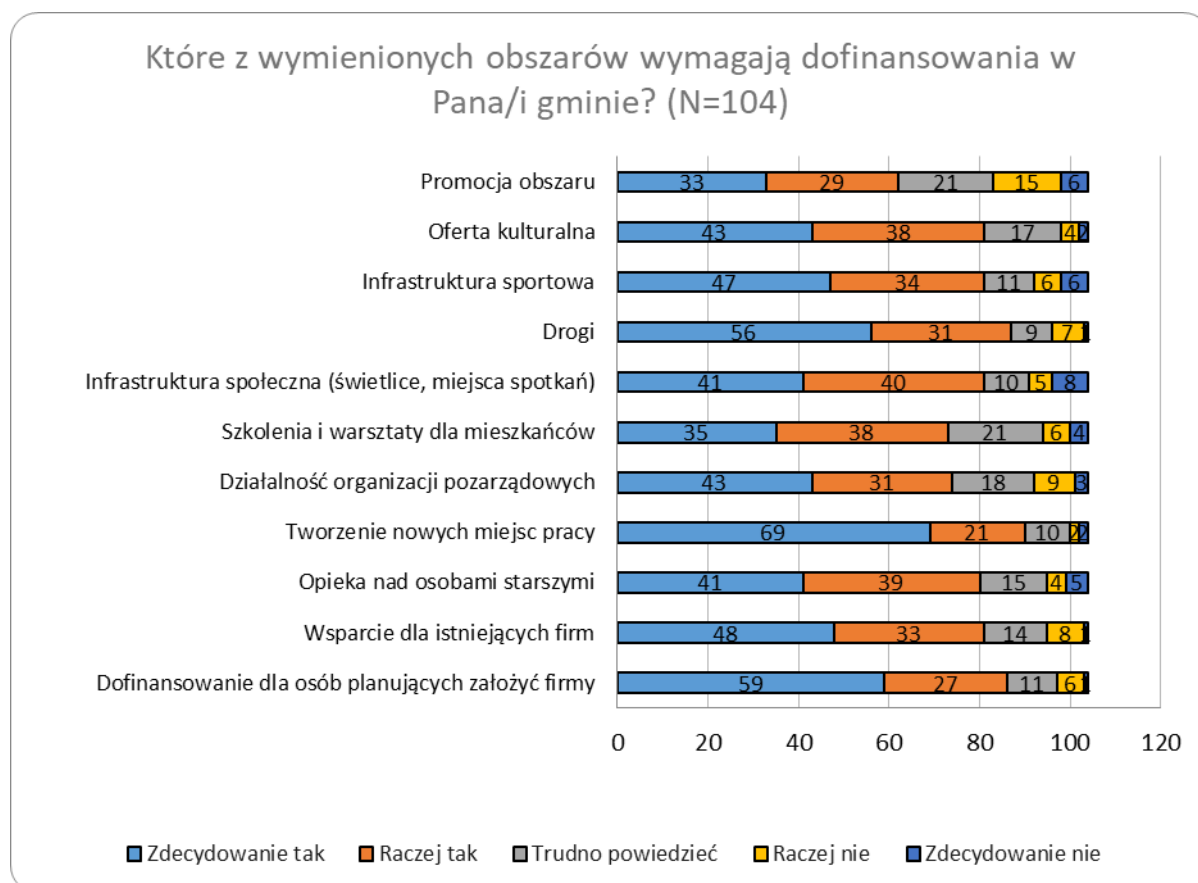

Wykres 14. Korzystanie z efektów działalności LGD „Wadoviana”.

Najwięcej badanych mieszkańców gmin obszaru LGD (74 spośród 104) stwierdziło, iż uczestniczyło w wydarzeniach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD. 57 respondentów skorzystało ze spotkań organizowanych przez LGD, a jedna osoba mniej z infrastruktury, której powstanie lub modernizacja były dofinansowane z środków LGD. Najmniejszym powodzeniem w grupie badanych cieszyły się szkolenia organizowane w ramach projektów dofinansowanych przez „Wadovianę”. Warto pamiętać o tym, iż badani mieszkańcy niekoniecznie musieli wiedzieć, czy infrastruktura, szkolenia, spotkania czy imprezy były organizowane czy dofinansowywane przez LGD (stąd też całkiem spora ilość wskazań na

odpowieź „trudno powiedzieć”). Sporo wskazań „pozytywnych” jednoznacznie pokazuje, iż „Wadoviana” cieszy się dużą rozpoznawalnością, a efekty prowadzonych działań są zauważalne.

Na zakończenie tej części raportu ewaluacyjnego warto zwrócić uwagę na to, jakie zdanie mają badani mieszkańcy gmin obszaru LGD na temat ewentualnych przyszłych działań „Wadoviany”.

Wykres 15. Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru.

Badani mieszkańcy gmin LGD „Wadoviany” wskazali, iż obszarów wymagających dofinansowania jest ciągle bardzo dużo. Za bardzo istotny obszar wymagający dofinansowania uznane zostały działania w zakresie przedsiębiorczości. Tworzenie nowych miejsc pracy okazało się ważne dla 90 spośród 104 badanych mieszkańców gmin obszaru LGD (najwięcej wybranych odpowiedzi "zdecydowanie tak" - 69), wsparcie dla istniejących firm popiera 81 ankietowanych, a dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy powinno być kontynuowane według 86 ankietowanych. Przeciwnego zdania było niewiele osób

(odpowiednio 4, 9 i 7), a dodatkowo warto zwrócić uwagę na dużą przewagę odpowiedzi „zdecydowanie tak” nad „raczej tak”. LGD „Wadoviana” powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładać do operacji polegających na utworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw.

Bardzo duża liczba respondentów uznała, iż to drogi wymagają dofinansowania – 87 spośród 104 badanych wskazało tę odpowiedź, z czego „zdecydowanie tak” zaznaczyło 56 spośród nich, a przeciwną opinię wyraziło 8 osób.

Opieka nad osobami starszymi została wskazana jako obszar wymagający interwencji przez 80 badanych osób (41 spośród nich zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”, a pozostali „raczej tak”), a tylko 9 ankietowanych uznało, iż jest to obszar raczej lub zdecydowanie nieważny. Biorąc pod uwagę, iż nieustannie przybywa na obszarze LGD osób w wieku poprodukcyjnym, warto rozważyć, czy nie byłoby odpowiednim rozwiązaniem zwiększenie liczby i zakresu operacji kierowanych do tej grupy.

Dla bardzo wielu respondentów ważne są działania w zakresie rozwoju oferty kulturalnej - jako obszar wymagający dofinansowania wskazało go aż 81 osób. Tylu samo ankietowanych wybrało infrastrukturę społeczną i infrastrukturę sportową (choć w przypadku tej drugiej więcej było odpowiedzi „zdecydowanie tak” i mniej na „nie”). Ciekawie przedstawiają się wskazania dotyczące szkoleń i warsztatów dla mieszkańców – 73 osoby uznały, iż jest to obszar wymagający dofinansowania. Jeden głos więcej zebrała działalność organizacji pozarządowych. Najmniej pozytywnych ocen (62) i jednocześnie najwięcej negatywnych (21) zebrała promocja obszaru.

6. Odpowiedź na wszystkie wskazane pytania badawcze

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

W LSR wskazano dwa cele główne. Pierwszym celem ogólnym strategii określono wspieranie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LSR, w tym przede wszystkim sektora turystyki lub rekreacji. Drugi cel ogólny objął natomiast przedsięwzięcia z zakresu podniesienia jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny.

Postęp realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju nie budzi większych zastrzeżeń, a warte podkreślenia jest, iż spora część spośród wskaźników została już zrealizowana. LGD zbliża się więc do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów. Pewien niepokój może wzbudzać brak realizacji wszystkich zaplanowanych projektów współpracy, ale „Wadoviana” czyni starania, by również te działania zakończyły się sukcesem.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Rola wysokiej jakości kapitału społecznego w życiu lokalnych społeczności jest nie do przecenienia. Kapitał społeczny oparty na zaufaniu do innych jednostek i instytucji pozytywnie wpływa na rozwój społeczności, zwiększa jej dobrobyt i poziom innowacyjności.

Jeden z celów szczegółowych LSR dotyczył rozwoju aktywności mieszkańców obszaru LGD i wyróżniono tutaj dwa przedsięwzięcia. W ramach pierwszego z nich (realizacja działań aktywizujących społeczność lokalną), w pełni zrealizowano projekt grantowy w zakresie działań aktywizujących społeczność lokalną oraz zrealizowano jeden z dwóch projektów współpracy krajowej. Wyższe docelowe wartości wskaźników niż założony osiągnięto w przypadku działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i/lub przeciwdziałaniu negatywnym zmianom klimatu.

Spośród 22 badanych beneficjentów, 7 wskazało, że to ogół mieszkańców gmin/obszaru LGD był głównym odbiorcą realizowanych przez nich projektów. Sami badani mieszkańcy w większości stwierdzili, że w ciągu ostatnich 5 lat lokalna społeczność miała większy wpływ na to, co dzieje się w gminie, a także doszło do poprawy relacji między mieszkańcami. Warto też zauważyć, że większość osób wskazała, iż bardzo istotnymi

obszarami wymagającymi dofinansowania są szkolenia i warsztaty dla społeczności lokalnych, działalność organizacji pozarządowych czy infrastruktura społeczna.

6.3. Przedsiębiorczość

W LSR za niezbędne uznano podjęcie działań zmierzających do zwiększenia dostępności pracy, co miało w konsekwencji wpłynąć na podniesienie aktywności mieszkańców i ich większe zaangażowanie w działalność kulturalną, edukacyjną i sportową. Dodatkowo wysunięto wniosek, że działania powinny przynieść efekty w sferze społecznej, w tym w postaci zahamowania bezrobocia, podtrzymania tożsamości lokalnej i przywiązania do obszaru LGD, zwiększenia stopnia integracji społeczności oraz zahamowania migracji.

Dane Głównego Urzędu Statystycznego jednoznacznie pokazują, że w ostatnich latach liczba pracujących na obszarze objętym LSR wzrosła, nastąpił spadek udziału bezrobotnych w ogólnej liczbie ludności, wzrosła liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej. Nie ulega wątpliwości, że premie na założenie działalności gospodarczej i prowadzone szkolenia wpłynęły na wzrost częstości występowania postaw przedsiębiorczych w społeczności lokalnej. Ankietowani mieszkańcy gmin obszaru LGD w większości potwierdzają, iż w ostatnich pięciu latach poprawiła się sytuacja na rynku pracy, a także dało się zaobserwować powstanie nowych firm.

W latach 2016-2020 Stowarzyszenie LGD „Wadoviana” przeprowadziło 2 nabory na podejmowanie działalności gospodarczej oraz 4 nabory na rozwój działalności gospodarczej. We wszystkich naborach kwota złożonych wniosków przewyższała kwotę dostępnych środków. Zainteresowanie tego typu operacjami na obszarze LGD „Wadoviana” okazało się bardzo duże, stąd decyzja o przekazaniu dodatkowych środków na ten cel. W ten sposób w 2020 roku stan docelowy wskaźnika dotyczącego tworzenia nowych firm został zwiększony z 7 do 11, a dodatkowe środki pochodziły z otrzymanego „bonusa” na realizację LSR przyznanego przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi za osiągnięcie wysokiego poziomu podpisanych umów o przyznanie pomocy. Zwiększenie wartości docelowej wskaźnika doprowadziło, oczywiście, do spadku określonego w procentach stopnia jego realizacji. Duże zainteresowanie mieszkańców obszaru tego typu operacjami powoduje jednak, że nie ma obaw co do tego, iż LGD nie poradzi sobie z pełnym zrealizowaniem opisywanego

przedsięwzięcia. W przypadku rozwoju mikro i małych przedsiębiorstw również w 2020 roku zmieniono stan docelowy wskaźnika (z 10 na 12), co wpłynęło na spadek realizacji. Tutaj jednak także nie należy się niepokoić o to, że nie uda się zrealizować działania. Warto dodatkowo podkreślić, że planowane jest przeniesienie środków zaoszczędzonych w czasie realizacji innych przedsięwzięć na działania w zakresie rozwoju przedsiębiorstw.

Podsumowując: działania związane z przedsiębiorczością wypada uznać za duży sukces „Wadoviany”. Należy jednak zauważyć, że badani mieszkańcy w dalszym ciągu za bardzo istotny obszar wymagający dofinansowania uznali właśnie działania w zakresie przedsiębiorczości, w tym tworzenie nowych miejsc pracy, wsparcie dla istniejących firm oraz dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy. LGD „Wadoviana” powinno więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładać do operacji polegających na utworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Atrakcyjne położenie geograficzne, szlaki turystyczne, a także bliskość dużych aglomeracji miejskich (krakowskiej i górnośląskiej) istotne zasoby, które powinny być wykorzystywane do rozwoju obszaru LGD. W LSR zwrócono jednak uwagę, że w sferze turystyki i dziedzictwa kulturowego istnieje sporo problemów wymagających rozwiązania. Wskazywano m.in. na fakt, że wiele obiektów zabytkowych jest zaniedbanych i niezagospodarowanych. Do słabych stron obszaru zaliczono niską świadomość społeczeństwa w zakresie własnego dziedzictwa, co sprawiało, iż obiekty te nie są w wystarczający sposób wykorzystywane do promocji obszaru. Za inną słabość uznano brak wspólnej oferty turystycznej i marki lokalnej dla gmin objętych LSR, a także słabą promocję zasobów lokalnych. LSR miała wpłynąć na wprowadzenie zmian w tej kwestii, czego dowodem jest drugi cel ogólny, czyli „podniesienie jakości życia w oparciu o walory turystyczne lub kapitał społeczny”.

Jeden z celów szczegółowych w ramach ogólnego celu „turystycznego” dotyczył rozwoju obszaru LGD w kierunku turystyki, rekreacji, kultury i dziedzictwa. W jego ramach zaplanowano cztery przedsięwzięcia. W przypadku pierwszego, jakim jest tworzenie i/lub rozwój niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub

kulturalnej do lutego 2021 roku wypłacono już wszystkie środki, ale sukces ten zaowocował decyzją o zwiększeniu docelowej wartości wskaźnika z 5 do 7. Nie powinno być jednak problemów z realizacją tego bardziej ambitnego celu. W przedsięwzięciu „Renowacja i/lub restauracja obiektów zabytkowych i ich otoczenia” w lutym 2021 roku również zwiększono wskaźnik (z 5 do 6). W tym przypadku wybrane wnioski zostały już przekazane do Urzędu Marszałkowskiego i można spodziewać się pełnej realizacji tego przedsięwzięcia. W kolejnym z przedsięwzięć, dotyczącym promocji dziedzictwa lokalnego, w pełni zrealizowano inicjatywy promujące dziedzictwo lokalne, zrealizowano jeden z dwóch projektów współpracy krajowej i póki co żadnego projektu współpracy międzynarodowej. Wniosek dotyczący czwartego przedsięwzięcia, czyli „Wspieranie współpracy w zakresie świadczenia usług turystycznych” (wskaźnik - liczba szkoleń/wyjazdów studyjnych dotyczących współpracy w zakresie usług turystycznych) znajduje się w ocenie Urzędu Marszałkowskiego.

Działania w zakresie rozwoju turystyki prowadzone przez „Wadovianę” zasługują na pozytywną ocenę. Należy podkreślić wzrost liczby turystycznych obiektów noclegowych na obszarze LGD. O postępie w tej sferze świadczą także opinie mieszkańców obszaru objętego LSR, którzy w większości zaobserwowali zwiększenie się ruchu turystycznego w ostatnich 5 latach. Ankietowani potwierdzili również, iż dało się zauważyć zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji. Z drugiej strony spośród 22 badanych beneficjentów, tylko 1 wskazał, że to turyści byli głównym odbiorcą efektów ich projektów, a poprawa stanu zabytków zebrała najmniej entuzjastycznych opinii spośród wszystkich zaproponowanych w ankiecie kierunków przyszłych działań. Niezbędne są na pewno dalsze działania w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego. Potrzebne są też działania służące podejmowaniu współpracy mieszkańców obszaru w celu wypracowania nowych atrakcyjnych form wykorzystania zasobów lokalnych i tworzenia w oparciu o nie oferty turystyczno-rekreacyjnej.

6.5. Grupy defaworyzowane

W rezultacie przeprowadzonej diagnozy w ewaluowanej Strategii RLKS zdefiniowano następujące grupy defaworyzowane: młodzież (osoby do 35 roku życia), kobiety, osoby długotrwale bezrobotne, osoby powyżej 50 roku życia, osoby niepełnosprawne, osoby nie posiadające wykształcenia i kwalifikacji zawodowych. Zakładano, iż zidentyfikowanie grup defaworyzowanych i ich potrzeb, a następnie przeprowadzenie działań wiążących się

z przeciwdziałaniem wykluczeniu społecznemu wpłynie na niwelowanie barier dla rozwoju regionu.

Wybór grup defaworyzowanych odpowiadał niewątpliwie na problemy występujące na obszarze LGD. Niezbędna wydaje się kontynuacja czy też nawet rozszerzenie operacji do nich kierowanych. Jednocześnie z uwagi na dość dużą liczbę grup wymagających specjalnych działań i stosunkowo niewielką ilość środków, warte rozważenia jest to, czy nie należałoby podjąć kroki w kierunku wyodrębnienia bardziej wąsko definiowanych, specyficznych grup.

6.6. Innowacyjność

Kryteria wyboru operacji stosowane przez LGD „Wadoviana” premiowały realizację projektów innowacyjnych w odniesieniu do obszaru objętego Strategią RLKS. Samą innowacyjność zdefiniowano jako wdrożenie na obszarze LSR nowego lub ulepszonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub sposobu wykorzystania istniejących lokalnych zasobów: przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Należy podkreślić, że odwołania do innowacyjności zostały również zawarte bezpośrednio w nazwach poszczególnych celów. Zrealizowano już wszystkie operacje dotyczące tworzenia i/lub rozwoju niekomercyjnej i ogólnodostępnej infrastruktury rekreacyjnej, turystycznej lub kulturalnej, w tym wykorzystującej innowacyjne rozwiązania oraz bardzo dużą część przedsięwzięć dotyczących renowacji lub restauracji obiektów zabytkowych i ich otoczenia, w tym z wykorzystaniem innowacyjnych rozwiązań (60% środków zakontraktowanych, 20% wypłaconych). Mniejsze zainteresowanie dało się zaobserwować naborami na wprowadzanie innowacji do przedsiębiorstw. W tym przypadku problemem było to, że na innowacje można było dostać mniejsze wsparcie (150 000 zł) niż na rozwój przedsiębiorstw nie uwzględniający innowacji (300 000 zł). Należy zauważyć, że wypłacono 25% środków na innowacyjne operacje, ale kolejne wnioski są już skierowane do oceny w Urzędzie Marszałkowskim. W przyszłości warto zapewnić większe środki na wprowadzanie innowacji do przedsiębiorstw, ponieważ jest to z pewnością działanie istotne dla rozwoju obszaru. Świadczą o tym przykłady operacji tego typu proponowanych przez wnioskodawców: samoobsługowa myjnia dla psów, myjnia paneli fotowoltaicznych, produkcja nietypowych świec zapachowych, platforma do sprzedaży obuwia.

6.7. Projekty współpracy

Do momentu rozpoczęcia ewaluacji zewnętrznej (czerwiec 2021) LGD „Wadoviana” udało się zrealizować jeden projekt współpracy - „Kulinarne Unikaty Chałup - Nowością Inspiracją Atrakcją”. Podstawą działań były wizyty studyjne oraz utworzenie i oznakowanie „Szlaku Kulinarnego” pod nazwą „Kulinarne Dziedzictwo Kulturowe”. Aktualnie wraz z LGD „Kraina Łęgów Odrzańskich” i LGD „Dolina Soły” przygotowany jest projekt współpracy, w którym podstawą ma być *geocaching* (gra terenowa, w której wykorzystywane są odbiorniki GPS). Bardziej problematyczna wydaje się realizacja międzynarodowego projektu współpracy. Przygotowany został projekt, którego liderem miała być LGD z Grecji, a uczestniczyć w nim miały 24 LGD-y. Dotyczyć miał on inwentaryzacji zasobów poszczególnych obszarów pod kątem turystyki. Przeszkodą w realizacji jest przede wszystkim pandemia COVID-19. Kwestia realizacji międzynarodowego projektu współpracy wymaga z pewnością wyczerpanego wysiłku przedstawicieli LGD „Wadoviana”. Jest to ostatnie duże przedsięwzięcie, którego dokończenie jest niezbędne by zakończyć realizację ewaluowanej LSR pełnym sukcesem.

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Funkcjonowanie biura LGD należy ocenić pozytywnie. Na tę pozytywną opinię istotny wpływ ma duża znajomość potrzeb lokalnych społeczności, którą wykazują pracownicy oraz przedstawiciele organów Stowarzyszenia. Beneficjenci ankietowani w czasie prowadzenia ewaluacji bardzo dobrze oceniali działalność Biura LGD. Zdecydowana większość respondentów korzystała z szerokiego zakresu wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku. Najczęściej korzystano ze wsparcia polegającego na pozyskaniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla projektu oraz ze wsparcia w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania. Samo doradztwo ocenione zostało przez badanych beneficjentów bardzo pozytywnie. Dotyczy to przede wszystkim etapu składania wniosku. Warto podkreślić wysokie oceny dotyczące przygotowania merytorycznego doradców LGD.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Zmian w LSR dokonywano przede wszystkim w pierwszym okresie wdrażania strategii. Wprowadzono kilka zmian w budżecie strategii, poprawiano wskaźniki, dokonano zmian

w lokalnych kryteriach wyboru operacji oraz poprawiano omyłki pisarskie. Z innych istotnych korekt należy zwrócić uwagę na dodawanie nowych przedsięwzięć, zmiany planu działania oraz procedur oceny i wyboru operacji własnych oraz projektów realizowanych przez podmioty inne niż LGD, a także na przesunięcia kwot (przede wszystkim w projektach współpracy). Warta wzmianki jest też ostatnia zmiana dotycząca definicji produktu lokalnego w celu zwiększenia możliwości składania projektów przez potencjalnych wnioskodawców. Inna zmiana dotyczyła planu komunikacji, gdyż plan zawarty w LSR kończył się w 2020 roku.

W latach 2016 i 2017 realizowano nabory na podejmowanie i rozwój działalności gospodarczych. W roku 2018 roku przeprowadzono nabór na rozwój działalności gospodarczej oraz dodatkowo skupiono uwagę na projektach grantowych. W 2019 nie było natomiast w ogóle naborów, a powodem tego były przede wszystkim ograniczenia narzucone przez Urząd Marszałkowski w zakresie możliwości ogłaszania naborów w celu zniwelowania różnic w osiągnięciu wskaźników przez poszczególne LGD-y (w związku z tym, że w LGD „Wadoviana” poziom realizacji wskaźników był na zadowalającym poziomie Zarząd LGD przychylił się do zaleceń UM). W 2020 odbyły się nabory na rozwój działalności gospodarczej i pozostałe przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować. W tym samym roku zaczęto dokonywać zmian w LSR – przesuwano środki niewykorzystane, wprowadzano zmiany w przedsięwzięciach, którymi nie było wcześniej zainteresowania. Utrudnienia w realizacji zaplanowanych przez LGD działań miały związek z atakiem hakerskim na Urząd Marszałkowski, w którego efekcie wstrzymano na pewien czas ogłaszanie naborów. Kolejnym problemem była pandemia COVID-19, ale dzięki decyzjom Zarządu LGD i sprawnemu funkcjonowaniu biura LGD, prowadzony nabór wniosków nie został przerwany i wszyscy zainteresowani wnioskodawcy złożyli w tym czasie swoje wnioski.

Same procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów. Podobnie zastosowane kryteria wyboru operacji były jednoznaczne i nie budzą większych wątpliwości. Pozwalają także na wybór najlepszych wniosków, które są spójne z celami LSR. Efekty opisywanego tu procesu wdrażania LSR pozwalają na sformułowanie jego pozytywnej oceny.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Należy podkreślić, że realizowane w ramach LSR projekty są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i przyczyniają się do jego wzmocnienia. Wybierane projekty również w pełni odpowiadają na potrzeby społeczności lokalnej. Można też stwierdzić, iż działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji między różnymi aktorami i buduje powiązania między nimi.

Pozytywny jest fakt, iż LGD „Wadoviana” cieszy się bardzo dużą rozpoznawalnością na obszarze, a efekty prowadzonych działań są zauważalne. Badani mieszkańcy stwierdzili w zdecydowanej większości, że uczestniczyli w wydarzeniach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD, korzystali z infrastruktury, której powstanie lub modernizacja były dofinansowane z jej środków oraz brali udział w spotkaniach organizowanych przez LGD. Należy docenić fakt, iż „Wadoviana” jest bardzo aktywna w realizacji działań poza RLKS i stara się, by były one spójne z LSR. To wszystko sprzyja generowaniu kapitału społecznego wysokiej jakości, a jego oddziaływanie będzie wykraczać poza bezpośrednie efekty realizacji wspartych operacji. Dzięki temu będą one sprzyjać rozwojowi obszaru także w dłuższej perspektywie czasowej, stanowiąc tym samym o wartości dodanej realizacji działania LEADER na obszarze LGD „Wadoviana”.

7. Podsumowanie. Wnioski i rekomendacje.

Postęp realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju nie budzi większych zastrzeżeń. Warto podkreślić fakt, że w przypadku większości operacji osiągnięto już docelowe wartości wskaźników. Wysoki poziom realizacji większości przedsięwzięć zbliża więc LGD do osiągnięcia zamierzonych w LSR celów.

Analiza działań LGD daje możliwość sformułowania następujących rekomendacji:

1. Operacje związane z przedsiębiorczością należy uznać za duży sukces „Wadoviany”. We wszystkich naborach kwota złożonych wniosków przewyższała kwotę dostępnych środków. Podejmowano w rezultacie decyzje o przekazywaniu dodatkowych środków, zwiększano wskaźniki, ale w żadnym momencie nie pojawiały się obawy co do tego, że LGD nie poradzi sobie z pełnym zrealizowaniem przedsięwzięć dotyczących zakładania i rozwoju działalności gospodarczej. Badani mieszkańcy w dalszym ciągu za bardzo istotny obszar wymagający dofinansowania uznali właśnie działania przedsiębiorcze, w tym tworzenie nowych miejsc pracy, wsparcie dla istniejących firm oraz dofinansowanie dla planujących założyć firmy. LGD „Wadoviana” powinna więc w dalszym ciągu dużą wagę przykładać do operacji polegających na utworzeniu i rozwoju przedsiębiorstw.
2. Mniejsze zainteresowanie dało się też zaobserwować naborami na wprowadzanie innowacji do przedsiębiorstw. W tym przypadku problemem było to, że na innowacje można było otrzymać wsparcie w niższej wysokości (150 000 zł) niż na rozwój przedsiębiorstw nie uwzględniający innowacji (300 000 zł). W przyszłości konieczne jest stymulowanie innowacyjności przedsiębiorstw także poprzez instrumenty finansowe.
3. Spośród 22 badanych beneficjentów, tylko 1 wskazał, że to turyści byli głównym odbiorcą efektów ich projektów, a poprawa stanu zabytków zebrała najmniej entuzjastycznych opinii spośród wszystkich ewentualnych przyszłych działań proponowanych w ankiecie kierowanej do mieszkańców obszaru. Niezbędne jest na pewno kontynuowanie celu dotyczącego rozwoju turystyki i dziedzictwa, ale też pomocne mogą być działania służące podejmowaniu współpracy i współdziałania

mieszkańców obszaru w celu wypracowania nowych atrakcyjnych form wykorzystania zasobów lokalnych i budowania w oparciu o nie oferty turystycznej i rekreacyjnej.

4. Projekty współpracy stanowią dobrą formę współdziałania LGD i wpływają niewątpliwie na rozwój umiejętności współdziałania w realizowaniu istotnych celów. Wydaje się niezbędne, aby w przyszłości zwiększyć zaangażowanie w tym zakresie i dobierać do realizowania projektów solidnych i sprawdzonych partnerów. W miarę możliwości warto byłoby spróbować uruchamiać projekty współpracy nieco wcześniej niż pod koniec okresu wdrażania LSR.
5. „Wadoviana” jest aktywna w realizacji działań poza RLKS i stara się, by były one spójne z LSR. Dotychczas przeprowadzane inicjatywy służyły przede wszystkim aktywizacji mieszkańców, wzbogacaniu oferty spędzania wolnego czasu, a także wspieraniu grup defaworyzowanych. Tego rodzaju aktywność warta jest kontynuowania.
6. Wybór grup defaworyzowanych odpowiadał niewątpliwie na problemy występujące na obszarze LGD. Niezbędna wydaje się kontynuacja czy też nawet rozszerzenie operacji do nich kierowanych. Jednocześnie z uwagi na dość dużą liczbę grup wymagających specjalnych działań i ograniczone środki budżetowe, warto zdefiniować je bardziej precyzyjnie. Pożyteczne byłoby też zmniejszenie liczby grup defaworyzowanych.
7. Opieka nad osobami starszymi została wskazana za istotny obszar przez 80 badanych osób (41 spośród nich zaznaczyło odpowiedź „zdecydowanie tak”, a pozostali „raczej tak”), a tylko 9 ankietowanych uznało, iż jest to obszar raczej lub zdecydowanie nieważny. Biorąc pod uwagę, iż nieustannie przybywa na obszarze LGD osób w wieku poprodukcyjnym, warto rozważyć zwiększenie liczby operacji kierowanych do tej grupy.
8. Pracownicy „Wadoviany” stwierdzili, iż w kolejnych latach LGD chciałoby kontynuować działania służące poprawie życia mieszkańców, ale w większym stopniu uwzględniając potrzebę integracji oraz ochrony środowiska. Sytuacja pandemiczna oraz zanieczyszczenie powietrza jednoznacznie potwierdzają, iż jest to podejście jak najbardziej zalecane

8. Spis tabel i wykresów.

8.1. Spis tabel

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD Wadoviana.	14
Tabela 2. Gminy wchodzące w skład LGD Wadoviana na tle wszystkich małopolskich gmin.....	17
Tabela 3. Pracujący w gminach LGD Wadoviana.....	18
Tabela 4. Gmina Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.....	19
Tabela 5. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	23
Tabela 6. Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD Wadoviana.	24
Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.	26
Tabela 8. Rzeczowy postęp w realizacji LSR.	32
Tabela 9. Finansowy postęp w realizacji LSR.....	36
Tabela 10. Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021.	41
Tabela 11. Szkolenia członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 do 31.05.2021.	42
Tabela 12. Doradztwo w Biurze LGD "Wadoviana".....	47
Tabela 13. Ocena wsparcia udzielonego beneficjentowi przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	49

8.2. Spis wykresów

Wykres 1. Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD Wadoviana.	15
Wykres 2. Wydatki gmin wchodzących w skład LGD Wadoviana na 1 mieszkańca.	16
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze Regon na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	20
Wykres 4. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	21
Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności.	25
Wykres 6. Metody docierania informacji o LGD „Wadoviana” do mieszkańców obszaru.....	44
Wykres 7. Metody docierania informacji o naborach w LGD „Wadoviana” do potencjalnych beneficjentów.....	45
Wykres 8. Ocena beneficjentów na temat stopnia informowania przez LGD o możliwości pozyskania środków.....	46
Wykres 9. Zakres wsparcia udzielonego beneficjentom ze strony LGD na poszczególnych etapach składania wniosku.	48
Wykres 10. Ocena stwierdzeń dotyczących składania i realizowania projektu przy wsparciu LGD „Wadoviana”.	50

Wykres 11. Ocena zmian dotyczących rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.....	51
Wykres 12. Ocena zmian dotyczących kultury i rekreacji na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.	52
Wykres 13. Ocena zmian dotyczących aktywizacji i kapitału społecznego na obszarze LGD w przeciągu ostatnich 5 lat.....	53
Wykres 14. Korzystanie z efektów działalności LGD „Wadoviana”.....	54
Wykres 15. Obszary wymagające dofinansowania w ocenie badanych mieszkańców gmin obszaru. .	55

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD „Wadoviana”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania „Wadoviana”

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania „Wadoviana”? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.

b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- 18-25 lat
- 26-35 lat
- 36-45 lat
- 46-55 lat
- 56-65 lat
- 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- Kobieta
- Mężczyzna
- Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD „Wadoviana”

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Wadoviana”. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!
Lokalna Grupa Działania „Wadoviana”

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- a) Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- b) Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- c) Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- d) Zostałem/am zachęcony/a do złożenia wniosku przez LGD
- e) Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i instrukcji do nich	Tak	Nie
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*
 b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie